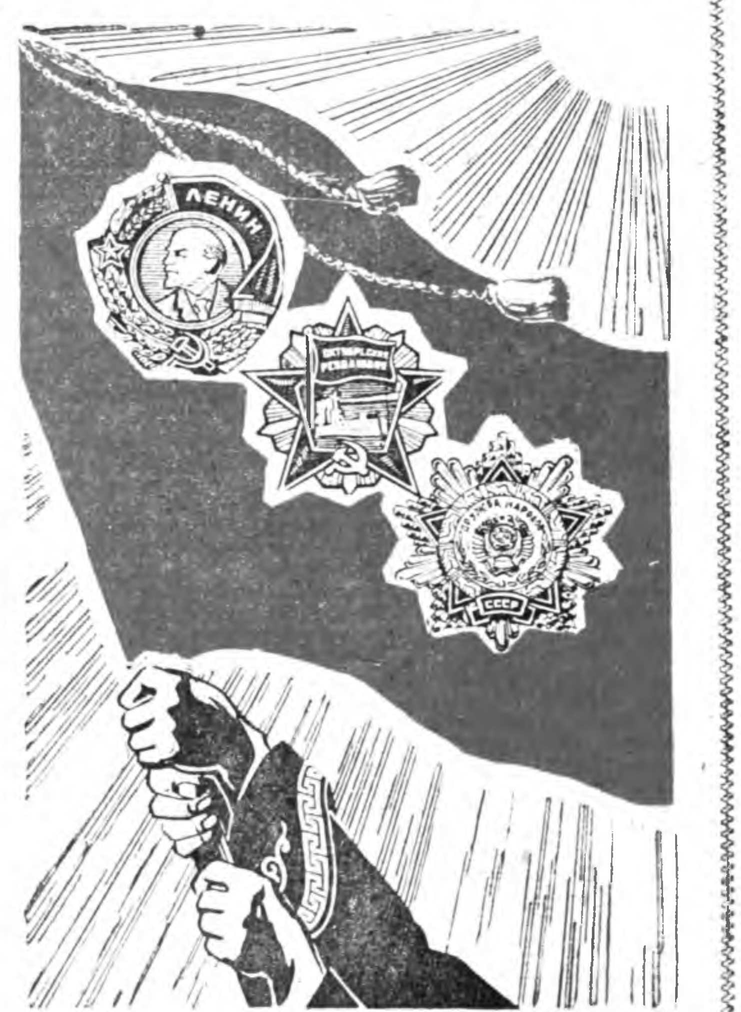
МҮНӨӨДЭР РЕСПУБЛИКАДАМНАЙ АРАДУУДАЙ ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРДЕН БАРЮУЛАГДАХАНЬ

Оронойнмнай үндэр шагнал шэнэ амжалтада уряална, зоригжуулна

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Гарагдажа эхилһэн 1921 оной декабрин 21-hээ гарана | № 34 (14360) | 1974 оной февралиин 9, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА XXVIII КОНФЕРЕНЦИ ТУХАЙ

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Үсэгэлдэр Улаан-Үдын Ленинэй орденто оперо ба баледэй театр соо областной партийна XXVIII конференци нээгдэбэ. Республикын промышленна предприятинуудай, барилгын, транспортын эмхинүүдэй, колхоз болон совхоздай, hургуулинуудай, совет эмхи зургаануудай партийна организацинуудай делегадууд зал дотор сугларба. Тэдэнэй дунда Социалис Ажалай Геройнууд, СССР-эй, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдэй болон нютагай Соведүүдэй депутадууд, ажамтэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, инженер болон технигүүд, багшанар, эмшэнэр, партийна хүдэлмэрилэгшэд ба Эдэнэр хадаа республикымнай партийна организацинуудай түрүү түлөөлэгшэд болоно.

Үглөөнэй 9 час. КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоев областной партийна XXVIII конференциие нээбэ. Удаань конференциин хүтэлбэрилхы органууд hунгагдажа эхилбэ.

Бүхы районуудай партийна организацинуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөнэй даабаряар делегат Н. Б. Михеев областной партийна конференциин президиум hунгаха дурадхал оруулба. Президиумэй составта нүхэд Яснов М. А., Ангархаев Б. Д., Асеев Л. С., Бадиев А. А., Бадмаева Ц. А., Базаров В. Б., Бардонов А. Б., Беляков А. М., Берещинов А. С., Бирюков В. Г., Ванкеев Ж. Б., Волков В. А., Гоглев М. И., Горчаков В. А., Жалсараев Д. З., Иванов Н. И., Иванов Е. В., Исаев С. И., ...ов П. Е., Кудряшов А. П., Кузнецов Л. Н., Лысов В. Ф., Мадыева Л. Д., ...нонов М. М., Модогоев А. У., Николаев Б. И., Оников Л. А., Павлов П. М., Молоков Ж. К., Пивоваров Н. Б., Пестинин А. В., Поздеев Б. З., Попов В. С., Потеряхин В. П., Продайвода К. М., Рабдаев Г. Л., Раднаев В. Д., ...анов В. Б., Семёнов Б. С., Соколов ...Е., Тадвашкина Н. Л., Тарасова ...С., Титов В. И., Убеев В. П., Филиппова К. И., Филиппов В. Р., Цибудеев Ц. Ц., Ченкиров И. В., Черняков И. Д., Шатилов В. И., Шомоев К. К., Щекотов И. К. гэгшэд нэгэн дуугаар hунгагдаба.

Областной партийна XXVIII конференциин Хүндэлэлэй президиумые партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежнев түрүүтэйгээр КПСС-эй Центральна Комитедэй Политбюро составтайгаар hунгаха гэһэн делегат, нүхэр А. М. Беляковой ...hан дурадхалые зал дотор суглараһад хүл дээрээ бодон, удаан альга ташалгаар угтаба.

Бүхы районуудай партийна организацинуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөнэй даабаряар делегат П. А. Фалилеев областной партийна конференциин секретариадые hунгаха дурадхал оруулба. Делегадууд нүхэд Албашеев К. А., Альцман К. П., Баяртуев Р. Г., Бутковский П. И., Гармаева Г. М., Дарханов В. У., Лубсандоржиев К. Д., Марзаев П. Д., Митыпов Ц. Ц., Нимаев П. Н., Сахьянов В. А., Тучинов Г. Д., Уланов В. А., Цыбикжапов Д. Ц., Цоктоев Л. Ц., Чукаев А. Д., Шишмарёв А. Н. гэгшэд секретариадай составта hунгагдаа.

Делегат Н. Е. Шелковников редакционно комисси hунгаха тухай дурадхал оруулба. Тус комиссиин составта делегадууд нүхэд Асеев А. С., Бадиев А. А., Беляков А. М., Бирюков В. Г., Булдаев С. Н., Восканянц К. А., Дмитриев С. С., Завгородняя М. Ф., Зинченко И. П., Кораблёв А. И., Лысов В. Ф., Михеев Н. Б., Модогоев А. У., Пивоваров Н. Б., Фалилеев П. А., Плотников А. И., Похосоев Л. Я., Продайвода К. М., Раднаев Л. Б., Саганов В. Б., Санжимытипов Д. С., Семёнов Б. С., Соковиков А. Н., Тюменцев Г. П., Филько А. С., Фролов Д. Ш., Хабалов С. М., Хазагаев И. А., Хмелёв А. И., Цыбикжапов Д. Ю., Цибудеев Ц. Ц., Черныш В. И., Чепурин И. П., Шитиков Ю. В., Щекотов И. К. гэгшэд hунгагдаба.

Удаань делегат А. Д. Чукаевта үгэ үгтэбэ. Тэрэ мандатна комиссиин составые делегадууд нүхэд Антакшинова И. А., Арсеньев К. И., Бондаренко Г. Д., Бутуханов Н. В., Бардонов А. Б., Вовк В. Н., Калашников К. А., Дагбаев К. Д., Данько А. А., Жаргалов С. Б., Конев Г. М., Крылова Г. Н., Максимов Л. А., Медведев Н. Е., Медведев И. С., Налетова Н. Н., Семенов Н. Ф., Смолина М. И., Терехов В. И., Шелковников Н. Е., Эрдынеев Ц. Б., гэгшэдһээ бүридхэн hунгахые дурадхаба.

Областной партийна конференциин зүбшэн хэлсэхэ асуудалнууд баталагдаба. Тэндэ иимэ асуудалнууд табигдаа гэбэл:

Партиин Буряадай областной комитедэй тоосоон.

Областной партийна организациин шалгалтын комиссиин тоосоон.

КПСС-эй областной организациин хүтэлбэрилхы органуудые hунгалга.

Партиин Буряадай областной комитедэй тоосоото элидхэл КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев хэбэ.

Областной партийна организациин шалгалтын комиссиин тоосоон тушаа тэрэ комиссиин түрүүлэгшэ М. М. Могнонов элидхэл хэһэн байна.

Удаань партиин областной комитедэй ба областной партийна организациин шалгалтын комиссиин тоосоонуудые зүбшэн хэлсэлгэ эхилбэ.

Тоосоонууд тушаа КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков, КПСС-эй Сэлэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь В. Б. Базаров гэгшэд үгэ хэлэһэн байна.

Тэрэнэй удаа конференциин мандатна комиссиин элидхэл А. Б. Бардонов хэбэ. Мандатна комиссиин элидхэлые конференциин делегадууд нэгэн дуугаар баталаа.

Тоосоото элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлжэ, Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй токарь, Социалис Ажалай Герой Б. З. Поздеев, КПСС-эй Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь Б. Д. Ангархаев, Хурамхаанай аймагай Гааргын совхозой ахалагша хонишон Ц. А. Бадмаева, КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой нэгэдэхи секретарь Г. М. Конев, Буряадай барилгын управлениин 1-дэхи СМУ-гай бригадир И. Ф. Шангин, сэрэгэй алба хаагша В. А. Горчаков, республикын Хүдөө ажахын министр Б. И. Николаев, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь В. Д. Раднаев, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Б. Пивоваров, «Забайкаллес» комбинадай начальник А. И. Кораблев, Буряадай уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ Д. З. Жалсараев, Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ А. Н Соковиков, Зүүн Сибиринн технологическа институдай ректор Д. Ш. Фролов, «Межколхозстрой» нэгэдэлэй түрүүлэгшэ П. С. Березкин, Улаан-Үдын авиационно заводой парткомой секретарь Г. Д. Бондаренко гэгшэд үгэ хэлэһэн байна.

Тоосоото үсэдхи КПСС-эй обкомой хүдэлмэрие областной партийна XXVIII конференци хангалтатайда сэгнэбэ.

Шалгалтын комиссиин тоосоон баталагдаа.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар конференци дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

Партиин областной комитедэй. областной партийна организациин шалгалтын комиссиин шэнэ состав областной партийна XXVIII конференци дээрэ hунгагдаа.

Тиин областной партийна XXVIII конференци хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Делегадууд хүл дээрээ бодожо, партийна гимн «Интернационал» дуулаба.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ ПЛЕНУМ

1974 оной февралиин 8-да КПСС-эй обкомой I пленум боложо, эмхидхэлэй асуудалнууд зүбшэгдэн хэлсэгдэбэ.

КПСС-эй обкомой бюро нүхэд Модогоев А. У., Продайвода К. М., Бадиев А. А., Бирюков В. Г., Лысов В. Ф., Пивоваров Н. Б., Семёнов Б. С., Беляков А. М., Бардонов А. Б., Черняков И. Д., Титов В. И. гэгшэд составтайгаар hунгагдаба. КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүндэ кандидадуудаар нүхэд Саганов В. Б., Щекотов И. К., Горчаков В. А., Волков В. А., Раднаев В. Д. hунгагдаа.

Пленум КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретаряар нүхэр А. У. Модогоевые hунгаба. Хоёрдохи секретаряар К. М. Продайвода, секретарьнараар А. А. Бадиев, В. Г. Бирюков, В. Ф. Лысов гэгшэд hунгагдаһан байна.

Пленум КПСС-эй обкомой таһагуудые даагшадые баталаа. Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин таһагые даагшаар А. Б. Бардонов, пропаганда ба агитациин таһагые даагшаар М. М. Гаськов, наукын ба hуралсалай зургаануудай таһагые даагшаар Л. Я. Похосоев, промышленно-транспортын таһагые даагшаар С. М. Хабалов, хүдөө ажахын таһагые даагшаар И. П. Зинченко, барилгын таһагые даагшаар С. Л. Ошоров, хүнгэн эдеэ хоолой промышленностиин ба худалдаа наймаанай таһагые даагшаар К. П. Альцман, захиргаанай органуудай таһагые даагшаар К. А. Калашников, юрэнхы таһагые даагшаар А. Н. Шишмарёв, финансово-ажахын таһагые даагшаар М. Т. Мурчин гэгшэд баталагдаба.

КПСС-эй обкомой партийна комиссиин түрүүлэгшээр Е. Ф. Елизов баталагдаа.

«Правда Бурятии» газетын редактораар И. К. Щекотов, «Буряад үнэн» газетын редактораар Ц. Ц. Цибудеев гэгшэдые КПСС-эй обкомой пленум батална.

Областной партийна XXVIII конференциин hунгаһан, областной партийна организациин шалгалтын комисси өөрынгөө түрүүлэгшээр нүхэр А. А. Сидоринние hунгаба.

М. А. ЯСНОВ УЛААН-ҮДЭДЭ

Улаан-Үдэдэ ерээд байһан КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. А. Яснов авиационно, прибор-бүтээлгын заводуудта, Сотниковой шубуунай фабрикада хүрэһэн байна. Предприятинуудай ажалшад болон хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхэдөө, нүхэр Яснов үйлэдбэриин байдалаар, түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудай дүүргэлтээр, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай hуудал байдалаар hонирхоо.

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. С. Семенов, партиин Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков гэгшэд нүхэр М. А. Ясновтой хамта ябалсаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа) А. У. Модогоев, М. А. Яснов, авиационно заводой директор С. И. Исаев.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

ХАНИ ХАЛУУН БҮЛЭ СОО

Мүнөөдэр республикымнай түб хото Улаан-Үдэдэ гайхамшагта баяр ёһолол болохонь. Буряадай АССР-эй тугта Ленинэй, Октябрийн революциин орденуудай хажууда совет ороной үшөө нэгэ үндэр хайра-Арадуудай хани барисаанай орден зүүлгэгдэхэнь. Совет арадуудай аха дүүгэй хани барисаа, хани харилсаа бэхижүүлгэдэ, экономическа, социально-политическэ, культурна байгуулалтадаа республикын ажалшадай ехэ габьяа гаргаһанай түлөө, мүн Совет Социалис Республикануудай Союзай 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, энэ орден барюулагдаха гэһэн бэлэй.

Буряадай республикын ажалшад совет засагай үедэ амжалтын, илалтын замаар хурдан түргөөр урагшаа дабшаа. Аха дүү совет арадуудай, нэн түрүүн ород арадай, үнэн зүрхэнэй туһаламжын ашаар тэдэнэр социально-экономическа дэбжэлтэдээ, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдөө ехэ амжалта туйлаа. Республикадамнай мүнөө үе сагай промышленность хүгжөөгдөө. Самолёт, локомотив, прибор, судна бүтээлгэ, алта, вольфрам, шулуу нүүрһэ болон бусад хэбтэшэнүүдые малтан абалга, ой модоной, арадай хэрэглэлэй эд бараа болон эдеэ хоолой промышленность гэхэ мэтэшэлэн бусад олон һалбаринууд совет арадай аша туһада хүгжөөгдөөд, гаргаһан продукцияа оронойнгоо олон тоото областьнууд болон хизаарнуудта эльгээхэһээ гадна, харнин олон оронуудай захил дүүргэдэг болонхой.

Эрхим түрүү машина техникээр зэбсэгжэһэн томо хүдөө ажахы һалбаран хүгжэнхэй, арадай ажахыда шухала хэрэгтэй түүхэй эд болон эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэг дэлбэгээр абажа, гүрэндөө худалдана.

Соёл культурын байгуулалтын талаар Буряадай республика дэлхэйн хүгжэнги нацинуудай зэргэдэ гараха һаа байтагай, олыень ахиһан байха юм. Үзэг бэшэг бүгэдөөрэн мэдэхэ, гэгээрэлэй, эрдэмэй гуламта болоһон манай республика туйлаһан амжалтаараа дэлхэйе гайхуулан байдаг.

Эдэ түүхэтэ илалта болбол республикын хүдэлмэришэн ангиин, колхознигуудай, интеллигенциин шэн габьяата ажалай ашаар, совет арадуудай аха дүүгэй туһаламжын ашаар, КПСС-эй Центральна Комитедэй, ленинскэ национальна политикые тэрэнэй шууд сэхээр бэелүүлжэ байһанай ашаар туйлагдаа.

Совет арадуудай хани барисаан — манай диилдэшэгүй хүсэн, манай бүхы амжалта, илалтануудай, коммунизмын замаар урагшаа дабшалтымнай эшэ үндэһэн мүн, дэлхэйн социализмын хүгжэлтын эрхэ нүхэсэл болонхой.

Совет арадуудай нэгэдэлэй һүлдэ — Хани барисаанай орден абахадаа, Буряадай республикын ажалшад хамтынгаа ажал хэрэгтэ, Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ, экономикоёо, соёл культураяа саашадань хүгжөөлгэдөө бүри ехэ амжалта туйлаха байһан тухайгаа мэдүүлнэ. Республикымнай коммунистнуудай үсэгэлдэр үнгэрһэн хуралдаан бүхы ажалшадай һанал бодолые тодорхойлон, арадай ажахые хүгжөөхэ юһэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ тухай шиидхэбэри абанхай. Ажалша бүхэн дааһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандажа, үдэр бүри амжалта туйлахые оролдохо болоно.

КПСС-эй ЦК-гай декабрийн (1973 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд, партида, совет арадта КПСС-эй ЦК-гай хандаһан Хандалга 1974 ондо, түсэбтэ табан жэлэй тодорхойлхы жэлдэ түсэб даалгабаринуудаа болзорһоонь урид, үлүүлэн дүүргэхын түлөө Бүхэсоюзна социалис мүрысөөе үргэноор дэлгэрүүлхые уряална. Энээндэнь харюу болгон, республикымнай ажалшад дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга., угтамжын түсэбүүдые абажа, шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө амжалта туйлажа эхилээ. Мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиһээ һайнаар хүдэлхэ, хямда сэнтэй, һайн продукци ехээр абаха гэһэн уряа промышленна предприяти, колхоз, совхоз бүхэндэ үргэнөөр зэдэлнэ.

Арадуудай хани барисаанай орден Буряадай республикын ажалшадые бүри ехэ амжалтада уряална, зоригжуулна.

Мандаг лэ совет арадуудай хани барисаан, хүгжэтэ лэ Совет Эхэ оромнай — совет хүнүүдые нягтаар нэгэдүүлһэн үлгы! Мандаг лэ ленинскэ национальна политика!

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА XXVIII КОНФЕРЕНЦИ ДЭЭРЭ ҺУНГАГДАҺАН

КПСС-эй ОБКОМОЙ ГЭШҮҮД

Акулов И. И.
Албашеев К. А.
Альцман К. П.
Ангапов С. В.
Ангархаев Б. Д.
Андрушак И. Н.
Асеев А. С.
Бадиев А. А.
Бадмаев Г. Е.
Бадмаева Ц. А.
Базаров В. Б.
Барсков А. М.
Бардонов А. Б.
Беломестнов Г. И.
Беляков А. М.
Берещинов А. С.
Бирюков В. Г.
Булдаев С. Н.
Бутуханов Н. В.
Ванкеев Ж. Б.
Вовк В. Н.
Волков В. А.
Восканянц К. А.
Гаськов М. М.
Гоглев М. И.
Гончиков Д. Д.
Горчаков В. А.
Дагбаев К. Д.
Даржаев И. Д.
Дмитриев С. С.
Довгань С. Г.
Дондукова Б. Ц.
Дубровский В. И.
Елизов Е. Ф.
Ержин Н. М.
Жалсараев Д. З.
Жаргалов С. Б.
Завгородняя М. Ф.
Зинченко И. П.
Иванова А. Л.
Игнашкеева Н. Д.
Именохоев А. А.
Исаев С. И.
Калашников К. А.
Кванталиани А. А.
Ключникова З. Г.
Конев Г. М.
Кораблёв А. И.
Кудряшов А. П.
Лысов В. Ф.
Мадыева Л. Д.
Мальцев Г. С.
Малыгин Н. И.
Медведев Н. Е.
Медведев И. С.
Митыпов Ц. Ц.
Михеев Н. Б.
Модогоев А. У.
Николаев Б. И.
Нимаев П. Н.
Ошоров С. Л.
Павлов П. М.
Пивоваров Н. Б.
Пластинин А. В.
Плотников А. И.
Потепалов А. Р.
Похосоев Л. Я.
Продайвода К. М.
Рабдаев Г. Л.
Раднаев В. Д.
Раднаев Д-Н. Т.
Раднаев Л. Б.
Саганов В. Б.
Сангадиева О. Э.
Санжимитыпов Д. С.
Сахьянов В. А.
Семёнов Б. С.
Скубаренко Е. Н.
Соковиков А. Н.
Тадвашкина Н. Л.
Тарасова Е. А.
Титов В. И.
Тогмитова Н. Л.
Тюменцев Г. П.
Убеев В. П.
Фалилеев П. А.
Филиппов В. Р.
Филиппова К. И.
Фролов Д. Ш.
Хабалов С. М.
Хазагаев И. А.
Хмелёв А. И.
Цибудеев Ц. Ц.
Цыденжапов Б. Ц.
Цыденова Ц. В.
Черныш В. И.
Черняков И. Д.
Чичерин В. Н.
Чукаев А. Д.
Шелковников Н. Е.
Шомоев К. К.
Щекотов И. К.
Эрдынеев Ц. Б.
Югова А. Г.
Юмсунов Н. Б.

КПСС-эй ОБКОМОЙ ГЭШҮҮНДЭ КАНДИДАДУУД

Абашеева Х. Д.
Авраменко А. Д.
Антакшинова И. А.
Базарсадаева Б. С.
Бондаренко Г. Д.
Бугай И. Д.
Булдаев Ц. Д.
Бурлов П. Н.
Гришкин С. И.
Данько А. А.
Дарханов В. У.
Дашимолонов Г. З.
Еремин Г. А.
Ишмакова Ф. К
Кашкин Л. Н.
Квашнин В. А.
Комиссаров Н. Д.
Кушнарев В. М.
Лубсандоржиев К. Д.
Лубсанов Д. Д.
Лыкшытов В. Б.
Мельников С. А.
Мурчин М. Т.
Оксохоева А. О.
Паршин А. В.
Петров В. Е
Ренчинов П. Э.
Сазонов Е. Я.
Смолин Д. Д.
Степанова Т. Е.
Тарабукин П. Т.
Таханов А. Д.
Тодорхоева Б. Ж.
Филько А. С.
Хаптахаева К. Н.
Хабалов М. М.
Хороших Н. Н.
Цебулаев Н. И
Чепурин И. П.
Шитиков Ю. В.
Ямпилов Б. Б.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН ШАЛГАЛТЫН КОМИССИИН ГЭШҮҮД

Адонин А. С.
Бадеева Ф. Г.
Бадмаев Р. С.
Бальбуров А. А.
Бандеев Р. Л.
Белоусов К. Л.
Березкин П. С.
Болонев Д. П.
Бутковский П. И
Ендонов Ч. В.
Ефимов Ф. Е.
Иринчеев А. С.
Лошкарев Г. П.
Марзаев П. Д.
Миронов К. Д.
Миханьков Н. И.
Пономаренко Г. М.
Поспелов М. В.
Пуховской В. М.
Розанов Н. А.
Рыжов Л. К.
Самбаров Е. С.
Санеев Л. А.
Серебренников Д. Д.
Сидорин А. А.
Стадник В. М.
Суетин И. П.
Тихоньких З. М.
Цыбикжапов Д. Ю.
Шапов В. Л.
Шишмарев А. Н.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДЭЙ ТООСОО

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлһэ

Нүхэр Модогоев элидхэлэйнгээ оролто үгэ дотор энээнһээ урдахи, XXVII областной партийна конференциһээ хойшо үнгэрһэн губан жэлэй гол үрэ дүнгүүд тухай тогтон хэлээ. Энэ хадаа КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула коммунистнуудай, бүхы совет хүнүүдэй оролдосотой нэтэрүүгээр, шэн зоригтойгоор ажаллажа байһан үе, партиин, манай ороной ажабайдалдахи түүхэтэ үе болоно.

Гурбан жэл ехэ болзор бэшэ. Гэбэшье энэ үедэ партиин эмхидхэхы ажал ябуулга, совет арадай эдэбхи үүсхэлтэ ажал хадуужа абамаар ехэ үрэ дүнгүүдтэй байба. Ороной экономико хүгжөөлгэдэ шэнэ, ехэ алхам урагшаа хэгдээ. Тиигэжэ арад зоной байдал һуудал һайжаруулха үргэн ехэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ арга хангагдаһан байна. Парти ба арадай морально-политическэ нэгэдэл бүри ехээр бэхижээ.

— Республикымнай коммунистнууд КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэрине өөһэдынгөө бэелүүлхэ дайшалхы программа болгон угтан абаа, — гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. КПСС-эй обкомой, горкомой, райкомуудай, бүхы областной партийна организациин энэ тоосоото үе соо ябуулһан эмхидхэлэй, политическэ бүхы хүдэлмэри эдэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ, табан жэлэй түсэбые республикын дүүргэхэ хэрэгтэ зорюулагдаа.

Областной партийна организациин үнгэрһэн гурбан жэлэй ажал ябуулгые, республикын экономико ба культурын хүгжэлтын амжалтанууд ба дутагдалнуудые, партийна организацинуудай партийно-эмхидхэлэй болон үзэл сурталай хүдэлмэрие тоосоото элидхэл дотороо шэнжэлэн харуулха шухала гэжэ КПСС-эй обком тоолоно.

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮГЖЭЛТЭ

Промышленностиин талаар абажа харахада, тоосоото үе соо областной партийна организациин гол анхарал научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэһэнэй ба ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ улам саашадань һайжаруулха асуудалда хандуулагдаа.

Партиин Центральна Комитет ба совет правительство ороной зүүн районуудай байгаалиин нөөсэ, арга боломжонуудые улам ехээр хэрэглэхэ, экономическа хүгжэлтыень түргэдхэхэ гэһэн партиин XXIV съездын Директивэнүүдтэй зохилдуулан, манай республикада, тэрэнэй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ хэрэгтэмнай тон ехэ туһаламжа хүргэһэн, хүргэжэшье байна. «Алас Дүрнын болон Зүүн Сибириин экономическа районуудай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» партиин ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1971 ондо баталан абаһан тогтоол дотор, мүн Байгал шадархи байгаалиин баялигуудые гамнаха, ашагтай һайнаар хэрэглэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол дотор энэ асуудал эли тодоор гэршэлэн харуулагдана.

Партиин областной комитет тоосоото үе соо эдэ тогтоолнуудые бодото дээрэнь бэелүүлэн, парти ба правительствын ехэ туһаламжада түшэглэн, үйлэдбэриин хүсэ шадалые үргэдхэн хүгжөөхэ, промышленностиин бүхы һалбаринуудай предприятинуудта, нэн түрүүн, горнорудна, машина бүтээлгын, барилгын материалнуудай, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностьда продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхын түлөө оролдожо байгаа. Республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые улам саашань хүгжөөлгын үндэһэ һуури болохо түлишын-энергетическэ бааза булюу түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдаа.

Үнгэрһэн гурбан жэл соо республика доторнай хэдэн шэнэ предприяти, цехүүд ба үйлэдбэри хүдэлжэ байгаа предприятинуудай тоодо оруулагдаа. Тэрэ тоодо, Сэлэнгын целлюлозно-картонно комбинадай түрүүшын ээлжээн, Улаан-Үдэдэ хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод, Зэдын комбинадай шанаржуулгын фабрика, Улаан-Үдын кондитерскэ фабрика, Улаан-Үдын мяханай комбинадай шубуу үүсэлхэ цех ашаглалгада тушаагдаһан байна. «Электромашина», «Теплоприбор», Шэнэ-Бэрээнэй болон бусад зарим заводуудта шэнэ цех, участогууд хүдэлжэ эхилээ.

Промышленностьда гурбан жэлэй туршада 260,8 миллион түхэригэй гэхэ гү, али урдын гурбан жэлэйхитэй сасуулхада 1,8 дахин үлүү ехэ гол фонднууд ашаглалгада оруулагдаба.

Республикынгаа ашагта малтамалнуудые саашадань шэнжэлхэ, геолого-шэнжэлэлгын хүдэлмэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ талаар тоосоото үе дотор хэмжээн абтаа. Буряадай геологическа управлениин коллектив ашагта малтамалай 14 хэбтэшэ нарин нягтаар шэнжэлһэн байна.

Республика доторнай энергетикэ ехээр хүгжөөгдөө. Электрын элшэ хүсэ дамжуулдаг лининүүдэй утань гурбан жэлэй хугасаада 3,7 мянган километрээр нэмэһэн, трансформаторна подстанцинуудай хүсэн 1,8 дахин ехэ болоһон байна. Электрын элшэ хэрэглэлгэ ниитэ дээрээ республика дотор 1,8 дахин ехэ болоо. Тиихэдээ промышленностьда электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэ хүдэлмэришэн бүхэндэ хубаажа харахада, 18 процентээр дээшэлһэн болоно.

Республикымнай партийна, совет, ажахын органууд Байгал шадархи байгаалиин баялигуудые арьбадхаха, ашагтай һайнаар хэрэглэхэ талаар зарим тэды хүдэлмэри ябуулаа. Загаһа үсхэбэрилгын шэнэ заводууд баригдажа, хуушануудынь һэльбэн заһабарилагдажа эхилһэн юм. Авиазаводой, ЛВРЗ-гэй, ноохо сэбэрлэн угаадаг фабрикын, нарин сэмбын фабрикын болон бусад зарим предприятинуудай сэбэрлэлгын түхеэрэлгэ ашаглагдажа эхилээ, голнуудаар модо урадхуулга болюулагдаа, тэрэшэлэн Байгал далайн, мүн модо урадхуулһан голнуудай һаба сэбэрлэхэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Газарай хүрьһэ уһа, һалхинһаа хамгаалха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо.

Партиин областной комитет тоосоото үе соогоо партийна организацинуудай, предприятинуудай, министерствэнүүдэй, зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй хүсэ ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ тэмсэлдэ саг үргэлжэ зорюулжа байгаа. КПСС-эй обкомой, горкомой, райкомуудай пленумүүд, бюро дээрэ, партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаанууд дээрэ научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин арга боломжонуудые хэрэглэхэ, ажалшадай эдэбхи үүсхэл хүгжөөхэ асуудалнууд ходо зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа.

Ганса 1973 ондо машина бүтээлгын ба металл болбосоруулгын предприятинуудта эмхидхэлэй-техническэ 560 томо хэмжээ ябуулга бэелүүлэгдэһэн, 150 шэнэ технологическа процесс нэбтэрүүлэгдэһэн байна. Энэнь жэлдээ 5 миллион түхэригэй экономическа ашаг үрэ үгөө, 800 хүниие сүлөөлжэ, ондоо ажалда хэрэглэхэ арга олгоо.

Техническэ дэбжэлтэ туйлалгые түргэдхэхэ бүхы хэмжээ ябуулганууд хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхитэй хабаадалгатанаар бэелүүлэгдээ, бэелүүлэгдэжэ байнашье. Шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй хүдэлөөндэ жэл бүхэндэ 9 мянга гаран хүн хабаадалсана. Тоосоото үе дотор урлан наринжуулгын 29 мянган, ухаалан зохёолгын 289 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 25 миллион түхэригэй экономическа ашаг үрэ абтаа.

Авиационно, прибор бүтээлгын, «Электромашина», Тимлюйн цементын, асбоцементын зүйлнүүдэй заводуудай, нарин сэмбын, ноохо сэбэрлэн угаадаг фабрикануудай болон бусад зарим предприятинуудай коллективүүд научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэһэнэй, шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ талаар һайн үрэ дүн туйлаһан байна.

Наукын туйлалтануудые, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэлгэ, научно-шэнжэлгын институдууд болон конструкторско бюронуудтай предприятинуудай тогтоопон холбоо барисаан үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэнэ.

Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь уридшалан дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөн промышленна бүхы предприятинуудта дэлгэрээ. Патриотическа һайн һайхан шэнэ үүсхэл, уряанууд хадаа үйлэдбэриин шэнэ нөөсэ арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ, ажалай бүтээсын, үйлэдбэриин ашаг үрые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ гэһэн коллективүүдэй хүсэл эрмэлзэлэй тодо гэршэ мүн болоно. Тиигэжэ локомотив-вагон заһабарилгын, «Электромашина», «Теплоприбор» заводуудта, нарин сэмбын фабрикада, мяханай комбинадта болон бусад зарим предприятинуудта хүдэлмэришэн бүхэнэй 8 часай даабарине 7 час соо дүүргэхэ гэһэн хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрээ. Табан жэлэй өөрын хубиин түсэбые болзорһоонь уридшалан дүүргэхэ гэһэн уряатай социалис мүрысөөн хаа хаанагүй үргэнөөр дэлгэрһэн байна. Түрүү дүй дүршэл түргэнөөр дэлгэрүүлхэ, материал ба түүхэй эд алмаха, продукциya гололдоһогүйгөөр, гэдэргэнь бусаалтагүйгөөр тушааха гэһэн мүрысөөн мүн лэ үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ. Иимэ үүсхэлнүүдые гаргагшад республика дотороо һайн мэдээжэ болонхой. Эдэ хэд бэ гэхэдэ, үйлэдбэриин эрхим түрүүшүүл, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Алексей Павлович Кудряшов — Хандагатайн леспромхозой бага комплексно бригадые даагша, Социалис Ажалай Герой Дарья Касьяновна Тумурова — нарин сэмбын фабрикын утаһа оройгшо, Семен Иванович Маковей — локомотив-вагон заһабарилгын заводой дизельнэ цехэй бригадир, Алексей Иннокентьевич Пластинин — «Теплоприбор» заводой слесарь, Иван Андреевич Бутин — Зэдын комбинадай проходчигуудай бригадир болон бусад болоно.

Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь уридшалан дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөнэй үргэнөөр дэлгэрһэнэй ашаар республикымнай промышленность бүхы дээрээ, мүн тэрэнэй гол һалбаринууд промышленна продукци үйлэдбэрилхэ, худалдаха үнгэрһэн гурбан жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэээ. Промышленна продукци худалдаха 1971 оной түсэб 103 процент, 1972 оной — 102 процент, 1973 оной түсэб 101 процент дүүргэгдэһэн байна.

Гурбан жэлэй туршада түсэбһөө гадуур 56,4 миллион түхэригэй продукци бүтээн гаргагдаа. Ноохо сэбэрлэн угаадаг фабрика 11,5 миллион түхэригэй, нарин сэмбын фабрика 6,5 миллион түхэригэй продукци даабариһаа гадуур үйлэдбэрилһэн юм. 156,5 мянган тонно шулуу нүүрһэн, 17 мянган тонно цемент, 10 миллион хэһэг шифер, 4 мянган тонно угаагдаһан ноохон, 59 мянган дүрбэлжэн метр сэмбэ бүд болон бусад промышленна зүйлнүүд түсэбһөө гадуур бүтээгдэһэн продукциин тоодо ороно.

— Харин һайн үрэ дүнгүүдээрээ дашуураад, табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ, ажалай бүтээсэ ба үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ промышленностиин хүдэлмэриин горитой ехэ дутагдалнуудые элирүүлэн харагүй һээмнэй алдуу болохо, — гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Промышленностиин бүхы дээрээ продукци бүтээн гаргаха, худалдаха табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн байбашье, промышленна үйлэдбэриин ургалтын хэмжээн гурбан жэлэй туршада 1970 ондо туйлагдаһан хэмжээтэй жэшэбэл, түсэбөөр хараалагдаһан 37,5 процентын орондо 33 процент болоһон байна.

Энэ ямар ушарһаа тохёолдооб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, Сэлэнгын ЦКК, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод 1973 оной хахад багаар продукци үйлэдбэрилжэ эхилхэ ёһотой аад, жэлэй һүүл багта ашаглалгада тушаагдаһан байна.

Хоёрдохёор, хүдэлжэ байгаа зарим предприятинууд үнгэрһэн тоосоото үеын жэл бүхэндэ үйлэдбэриингээ түсэб дүүргээгүй ушарһаа промышленна горитонхон хэмжээнэй продукци дутуу үгэжэ байгаа. Эдэ предприятинуудай тоодо «Забайкаллес» комбинадай 9 леспромхоз, мяханай үйлэдбэриин республикын нэгэдэл, нютагай промышленностиин министерствын 2 предприяти, мүн бусад зарим предприятинууд оролсоно.

Промышленна продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ үшөө хэрэглэгдээгүй ехэ арга боломжонууд бүхы предприятинуудта, тэрэ тоодо түсэбтэ даабаряа дүүргэдэггүй предприятинуудта бии. Тэдэнэй зарим, нэн түрүүн, үйлэдбэриин гол фонднуудые ашагтай һайнаар хэрэглэхэ асуудал болоно.

Онохойн модоной комбинадта, Улаан-Үдын кондитерскэ фабрика, силикатна хирпиисын заводто ашаглалгада оруулагдаһан үйлэдбэриин хүсэ шадал ашагтайгаар хэрэглэгдэнэгүй. «Теплоприбор», «Электромашина» заводуудта, Зэдын комбинадай вольфрамай фабрикада, бусад зарим предприятинуудта энэ хугасаа соо ашаглагдажа эхилһэн үйлэдбэриин хүсэ шадалһаа аша туһа абалга үшөө бага байһаар.

Түхеэрэлгые халаан соо хэрэглэхэ коэффициент урданай мэтэ бага зандаа. Зарим предприятинуудта тодхогдоһон шэнэ, бүтээсэ ехэтэй техникэ хүсэдөөр ашаглагданагүй.

Ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ гол зүйлнүүдэй нэгэн хадаа ажалай бүтээсэ түргэнөөр дээшэлүүлхэ хэрэг болоно. Партиин областной комитет, горком, райкомууд промышленностьда ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ парткомуудай, партийна эхин организацинуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй хүсэ шадал шэглүүлжэ байгаа. Энэ талаар зарим тэды һайн үрэ дүн туйлагдаа. Манай зарим предприятинуудта, жэшээлхэдэ, авиазавод, прибор бүтээлгын заводто, нарин сэмбын фабрикада, цементын завод болон бусад зарим предприятинуудта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ табан жэлэй даабари горитой ехээр үлүүлэн дүүргэгдэһэн байгаа.

Республикымнай промышленностьда бүхы дээрээ үнгэрһэн гурбан жэлэй хугасаада ажалай бүтээсэ 25,3 процентээр дээшэлээ. Промышленна 60 предприяти гурбан жэл соо продукци үйлэдбэрилгын бүхы ургалтые ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлаһан байна.

Харин олон предприятинуудта ажалай бүтээсэ табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээндэ хүргэгдөөгүй, мүн республикымнай промышленность 1973 ондо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ дабарине 99,2 процент дүүргэээ.

Ажалдаа ерэхэгүй, хүтэлбэриин табилгаар ажалдаа гарахагүй ушарһаа олон предприятинуудта хүдэлмэриин саг ехээр гээгдэнэ. Энэ ушар ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ һаад тохёолдуулна.

Мүн ажал эмхидхэхэ, нормо зохёохо хэрэгтэхи олон дутагдал ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгые һаатуулна гээшэ.

Партиин областной комитет тоосоото үе соогоо бүтээн гаргагдадаг продукциин шанар һайжаруулха талаар хэмжээ бэелүүлхэ хэрэгтэ партийна организацинуудай, министерство, захиргаануудай болон предприятинуудай анхарал хандуулжа байгаа. Энээнэй ашаар энэ хэрэгтэ зарим тэды дэбжэлтэ бии.

«Электромашина» заводой бүтээдэг 13 түхэлэй электродвигательнүүд, прибор бүтээлгын заводой гурбан түхэлэй микродвигательнүүд эрхим шанарай Гүрэнэй тэмдэгтэ хүртэһэн байна. Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын бүтээн гаргадаг бүхы продукци дээдэ ба түрүүшын категориин шанартай байха юм.

Гэхэтэй хамта үшөө олон предприятинуудта муу шанартай, техническэ эрилтэдэ хүрэхэгүй продукци бүтээн гаргагдана.

Предприятинуудай партийна организацинууд, хүтэлбэрилэгшэд бүтээн гаргадаг продукциингаа шанар һайжаруулха талаар бии байгаа шэнэ шэнэ арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ хэрэгтэ хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхи үүсхэл саашадань дээшэлүүлэн зорюулха уялгатай болоно.

Тиихэтэй хамта алмалта арьбалалтын гуримые нарииаар сахихын түлөө оролдохо, түүхэй эд хэрэгсэл, материал, электрын элшэ, түлишэ үлүү ехээр гаргашалха ябадалтай эрид шангаар, удаа дараалан тэмсэл ябуулха ехэ шухала.

Тоосоото үе соо партиин обком, горком ба райкомууд үйлэдбэри үргэдхэхэ, промышленна предприятинуудта бүтээгдэдэг хүн зоной хэрэглэмжын зүйлнүүдэй ассортимент олошоруулха, шанарыень һайжаруулха талаар хэдэн хэмжээ бэелүүлһэн байна. Эдэ жэлнүүдтэ арад зоной хэрэглэлэй эд бараан 1970 онойхитой сасуулхада 63 миллион түхэригөөр гэхэ гү, али 24,8 процентээр үлүү ехээр бүтээгдээ. 27 шэнэ зүйлэй хэрэгсэлнүүд бүтээгдэжэ эхилээ.

Харин зарим промышленна предприятинууд арад зондо шухала хэрэгтэй эд бараа бүтээхэ арга боломжонуудаа муугаар хэрэглэнэ. 1970 онойхитой сасуулхада 1973 ондо авиационно, судна бүтээлгын, «Теплоприбор» заводууд хэрэглэлэй үсөөн зүйлнүүдые бүтээгээ, харин Улаан-Үдын шэлэй завод иимэ хэрэгсэлнүүдые огто бүтээгээгүй байна. «Забайкаллес» комбинат, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй предприятинууд, ой модоной ажахын министерство культурно-ажаһуудалай зүйлнүүдые бүтээхэ гурбан жэлэй түсэб дүүргээгүй. Зарим предприятинууд муу шанартай хэрэгсэлнүүдые бүтээнэ.

Партиин обком, тэрэнэй һалбаринуудай таһагууд, республикын Министрнүүдэй Совет, Госплан арад зоной хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүри олоор бүтээхэ талаар эрид хэмжээ абаха ёһотой.

Саашадань элидхэлшэ транспортын ба хэлхээ холбооной предприятинуудай хүдэлмэри тушаа тогтон хэлэхэдээ, арадай ажахын эдэ һалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ шухала тухай тэмдэглээ.

Табан жэлэй тодорхойлхы, 1974 ондо республикымнай промышленность 1973 онойхитой сасуулхада продукци үйлэдбэрилгые 8 процентээр дээшэлүүлхэ ёһотой болоно. Ажалай бүтээсэ 6,5 процентһээ бага бэшээр дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдаа. Промышленна продукци үйлэдбэрилгын бүхы ургалтын 81 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар абтаха болоно.

Бидэнэр бодото дээрэ иимэ зорилго шиидхэжэ шадахабди, шадаха ёһотойшьебди. Тэрэниие амжалтатайгаар шиидхэхын тула предприяти бүхэндэ, промышленностиин бүхы һалбаринуудта дээрэ хэлэгдэһэн арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ, үйлэдбэриин хүсэ ашагтай һайнаар хүдэлгэхэ, ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ, ажалай сагые дэмы һалгаха ушар усадхаха, материал, түүхэй эд гамнаха, шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлһэнэй болон техническэ дэбжэлтэ туйлаһанай үндэһэ һуури дээрэ ажалай бүтээсэ хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ шухала болоно.

Нүхэр Модогоев элидхэлэйнгээ энэ хубиин түгэсхэлдэ үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэ нарижуулан һайжаруулха, үйлэдбэриин бүхы ажал ябуулгын хүтэлбэри һайжаруулха гэжэ партиин ЦК-ган декабриин Пленумэй табиһан зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар хэгдэжэ байһан хүдэлмэри тухай тогтон хэлээ.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮГЖЭЛТЭ

— Тоосоото үедэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ асуудал КПСС-эй областной комитедэй, тэрэнэй бюрогой гол анхаралда саг үргэлжэ байгаа, — гээд элидхэлшэ хэлэбэ.

Табан жэлэй эдэ бүхы гурбан жэлдэ республикын колхоз болон совхозууд ямар ехэ бэрхэшээлнүүдые дабажа гарааб гэжэ һайса мэдээжэ. Ган гасуурай, үерэй болоһоной, эртэ хүйтэрһэнэй, мүндэрэй сохиһон уршагһаа эдэ жэлнүүдтэ нилээд ехэ ороохо тараанай болон тэжээлэй ургамалнуудай тарилга, 100 мянга гаран гектар сабшалангай ногоон сүм хосорһон байна.

Мал ажалдашье ехэ хохидол ушаруулагдаа.

Хэрбээ гүрэн түрын талаһаа республикада ехэ туһаламжа хүргэгдөөгүй һаань, эдэ хохидолто ушаралнуудай хойшолонгуудые дабан гарахын тула олон жэлнүүд хэрэгтэй болохо байгаа гэлэ заахашье дэбэрээнгүйгөөр хэлэлтэй. Имагтал энэ ехэ туһаламжын ашаар, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй шэн зоригтойгоор ажаллаһанай, городой ажалшадай болон Совет Армиин сэрэгшэдэй хүдөө нютагуудта ехэ туһа хүргэһэнэй ашаар республикын колхоз, совхозууд эдэ бэрхэшээлнүүдые дабан гаража, адууһа малаа абаржа, тоо толгойень олошоруулжа, хүдөө ажахын продуктнуудые абалга хороохоһоо байтагай, тэрэниие ехэдхэһэн байха юм.

1971—1973 онуудта жэлдээ абтадаг хүдөө ажахын бүхы продукциин хэмжээн урда тээхи гурбан жэлэйхиһээ колхоз болон совхозуудта 10 процентээр дээшэлһэн байна. Тиихэдэ ороохо тараа абалга 16 процент, мяхан — 13, һүн — 6,5, ноохон — 8,8 процент, үндэгэн 1,8 дахин дээшэлһэн байха юм.

Эбэртэ бодо малай тоо, 1970 онойхитой жэшэхэдэ, 32,7 мянган толгойгоор, хонид 165,1 мянган толгойгоор, гахай 19,3 мянган толгойгоор олошороо.

Гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ худалдаха арадай ажахын гурбан жэлэй түсэбые республикамнай үлүүлэн дүүргэээ. Ороохо тараа, хартааһа, овощ болон ноохо худалдаха түсэб дүүргэгдээгүй үлөө.

Хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абаха хэрэгтэ колхоз болон совхозуудые материально-техническэ талаар нилээд һайса бэхижүүлһэн ушар шиидхэхы үүргэтэй байгаа.

Республикын хүдөө ажахы гурбан жэлэй туршада 3,1 мянгаһаа үлүү трактор, 2,6 мянган комбайн, 2,2 мянган автомобиль абаа, энэнь урда тээхи гурбан жэлэйхиһээ нилээд олон болоно. 1973 ондо колхоз болон совхозууд 91,6 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ абаа гэхэ гү, али энэнь 1970 онойхиһоо 36 мянган тонноор ехэ.

Хүдөө ажахы хүгжөөлгын капитальна хэрэгсэлдэ гүрэнэй ба колхозуудай хэһэн гаргашань 270,7 миллион түхэриг болоо — энэнь урда тээхи гурбан жэлэйхиһээ 72,9 миллион түхэригөөр ехэ болоно.

Тоосоото үедэ 40 мянган үхэрэй, 245 мянган хонидой, 38 мянган гахайн, 1,3 миллион шубуунай байха шэнэ байранууд бүтээгдээ. Колхоз, совхозуудай болон хүдөө ажахыда хабаатай бусад предприятинуудай үйлэдбэриин фонднууд 1970 онойхиһоо 126 миллион түхэригөөр ехэ болоо гэхэ гү, али 38 процентээр дээшэлээ. Хүдөө ажахын энергетическэ хүсэниинь мүнөө 1,5 миллион моринной хүсэнэй зэргэ болонхой. Энэнь эдэ гурбан жэлэй туршада 20 процентээр нэмэжэ, ажалда энэ хүсэ хэрэглэлгэ 16 процентээр дээшэлээ.

ГАЗАР ТАРЯАЛАНГАЙ ТАЛААР абахада, гол анхарал ороохо тараа болон тэжээл абалгые ехэдхэхэ хэрэгтэ хандуулагдаа һэн. Тарилгын талмайе зүбөөр хубаарилха, ургаса дээшэлүүлхэ болон ороохо тараа, шэмэтэ болон бүдүүн тэжээл абаха хэмжээнүүд бүхы ажахынуудта, республика дотор бүхыдөө хараалагдажа, тэрэниие бэелүүлхэ бодото хэмжээнүүд абтаһан байгаа.

Ороохо тарая болон тэжээл ехээр абадаг болохо шухала хэмжээнүүдэй нэгэниинь шэнэ газар хахалха хэрэг болоно. Шэнэ газар ашаглалгаар Хэжэнгын, Яруунын Хурамхаанай, Сэлэнгын, Захааминай аймагуудта ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Тоосоото үедэ бүхыдөө 45 мянга гаран гектар шэнэ газар хахалагдаа. Тиигэжэ республика дотор хахалагдадаг газарай хэмжээн 1 миллион гектар хүрэтэр үргэдхэгдэжэ, тарилгын талмайе 54 мянган гектараар ехэ болгохо, тэрэниие 848 мянган гектарта хүргэхэ арга олгоо.

Колхоз болон совхозуудта севооборотнуудые ашаглаха хүдэлмэри үргэлжэлэгдөө. Мүноо үедэ 712,5 мянган гектар дээрэ гэхэ гү, али хахалагдадаг бүхы газарай 72 процентдэнь севооборотнууд хэрэглэгдэнэ.

Үрэһэнэй ажахые һайжаруулха талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ. Үрэһэнэй ажахынууд материально-техническэ талаар нилээд бэхижүүлэгдээ, ороохоной оньһожоруулагдамал 81 томо тоог түхеэрэгдээ, 32 мянган тонно үрэһэ хадагалха складууд бүтээгдээ. 1973 ондо үрэһэ ургуулжа абаха зорилготой 110 оньһожоруулагдамал звено болон бригада эмхидхэгдээ.

Тиигэбэшье зарим ажахынуудта жэлдээ хамта 200 мянгаад гектар таряалан дээрэһээ гектарай 2—4 центнер ороохо тараан республикын дунда зэргын хэмжээнһээ бага абтана. Гол түлөб хүнгэн хүрьһэтэй газар дээрэһээ ургаса бага абтадаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын олохон партийна болон советскэ хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд Казахстан болон Алтайн хизаараар ябажа, хүрьһэнэй һалхинда үлеэлгэжэ муудадаг ушартай тэмсэхэ дүй дүршэлые шудалжа, тэрэнээ республикын зарим ажахыда мүнөө хэрэглэжэ байнхай.

Таряалан, сабшалан дээрэ түрүү агротехникэ хэрэглэхэ гээшэ ган гасууртай тэмсэхэ, баян ургаса абаха хэрэгтэ шиидхэхы үүргэтэй гэжэ 1971—1973 онуудай дүнгүүд үшөө дахин балшыса харуулжа үгөө. Таряалан, сабшалангаа һайнаар эрхилдэг болоһон лэ колхоз болон совхозууд, бригада болон звенонууд бусадһаа баян ургаса абаһан байха юм. Энээнээ баримталхын тула элидхэлшэ хэдэн жэшээ харуулаа. Жэшээнь, Анаагай совхоз жэлһээ жэлдэ бусад ажахынуудһаа ехэ ургаса хуряажа абана. Энээниие имагтал нютагай байдалда таараха агротехникэ нариинаар баримталһанай ашаар туйлана гээшэ. Кабанскын аймагай ажахынуудта горох ургуулжа, газар таряалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар баян дүй дүршэлтэй болонхой.

Суута луговод нүхэр Герасимовай дүй дүршэл хэрэглэжэ, тэжээлэй ургамалнуудай, үбһэ ногооной баян ургаса абаха хүдэлмэри Сэлэнгын аймагта үргэнөөр ябуулагдана. Ган гасуур болоһон 1972—1973 онуудта эдэ «герасимовска» участогууд дээрэһээ аймаг соохи дунда зэргын хэмжээнһээ гектар бүхэндэ абахада 3—4 дахин ехэ ногоо ургуулһан жэшээтэй.

Олохон колхоз болон совхозууд сабшалан үндэһөөрнь һайжаруулхадаа ногооной үрэһэ таридаг болонхой. Энэ талаар Захааминай, Яруунын, Түнхэнэй, Хэжэнгын, Баргажанай аймагуудай партийна организацинууд ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Энэ хүдэлмэриин хэды шухала байһыень Захааминай аймагай совхозуудай байдал дээрэһээ хаража болоно. Һая болотор адууһа малай ашаг шэмэ абалгаараа энэ аймаг гээгдэжэ ябагшадай зэргэдэ байһан. Эндэ үнеэн бүриһөө жэлдээ 1200—1300 килограмм һү һаадаг, гүрэндөө 230—240 килограмм шэгнүүртэй үхэрнүүдые тушаадаг байһан юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ аймагай ажахы бүхэндэ саг үргэлжэ хүдэлхэ, хэрэгтэй техникээр хангагдаһан лугомелиоративна бригада эмхидхэгдээ. Ногооной үрэһэ тариха хэрэг гуримшуулагдаа. Сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулһанай ашаар аймагай ажахынууд богонихон болзорто үбһэ, сенаж бэлдэхэ хэмжээе нилээд дээшэлүүлжэ, тэрэнэй ашаар мяха, һү ехээр абадаг боложо байна. Гүрэндэ худалдадаг үхэрнүүдэйнь шэгнүүр 330—350 килограммда хүргэгдөө, үнеэн бүриһөө жэлдэ 1600—1700 килограмм һүн һаагдадаг болонхой.

Механизаторнуудые олоор һурган бэлдэхэ, тэдэниие ажахынуудта тогтууритайгаар хүдэлгэхэ, тэдэнэрэй дунда политическэ болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ республикын партийна организацинууд ехэ анхарал табидаг болоо. «Буряадай АССР-эй габьяата механизатор» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тогтоогдоо. Эдэ бүгэдэ һайн нүлөөтэй байшоо. Тиигэбэшье механизаторнуудые һурган бэлдэхэ хэрэг хүсэд шиидхэгдээгүй. Республика дотор бии байгаа тракторнуудые хоёр халаанда хүдэлгэхэ гэхэдэ, хоёр мянгаад тракторист дуталдана.

Тиимэһээ колхоз болон совхозуудта, һургуулинуудта механизаторнуудые һургаха бүгэдэниитын һуралсал хаа хаанагүй энэ дороо үргэнөөр эмхидхэхэ шухала. Хүдөөдэ ажаһуудаг бүхы зониие механизаторай мэргэжэлдэ һургаха саг ерээ.

Манай бүхы ажахынуудта таряалан, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ газар уһалха гээшэ шиидхэхы удха шанартай. Тоосоото үедэ республика дотор газар һайжаруулха, уһалагдадаг газарай ашаг үрэ дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Гурбан жэлэй туршада уһанай ажахын барилгада 31,6 миллион түхэриг гаргашалагдаа. Тиигэбэшье уһалагдадаг газар ашаглаха хэрэгтэ олохон дутагдалнууд үзэгдэһөөр.

Мелиоративна барилгануудташье олон дутагдалнууд үзэгдэнэ. Мелиоративна системэнүүдые бариха түсэбөө «Бурводстрой» трест дүүргэнэгүй. Мелиоративна барилгын үйлэдбэриин баазые бэхижүүлхэ талаар мелиорациин ба уһанай ажахын министерство саг соонь хэмжээ абаагүй, тиигэжэ уһанай ажахын барилганууд тон аалияар бүтээгдэнэ. Мелиораци хэхэ олохон барилгануудай проект зохёолгодоо алдуу яһала гаргана. Уһалагдадаг газар ашаглаха, мүн мелиоративна барилга хэхэ талаар бии байгаа дутагдалнуудые эрид шууд усадхаха хэрэгтэй.

Газар таряалангай продуктнуудые бэлдэхэ түсэбөө дүүргэхын, адууһа малаа тэжээлээр хүсэд хангахын тула байгша ондо, 1973 онойхидо орбол, 1,5 дахин ехэ ороохо тараа абажа, тэрэниие адагынь 684 мянган тоннодо хүргэхэ, 86 мянган тонно хартаабха, 32 мянган тонно овощ абажа, бүхы зүйлэй тэжээлые 1,7 дахин ехэдхэхэ эрилтэ табигдана. Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэг ерэхэ хабарай тарилгада саг соонь, нарин һайнаар бэлдэһэнһээ дулдыдаха байна. Тиимэһээ хабарай тарилгада жэшээтэ һайнаар бэлдэхэ, хабарай тарилгын хүдэлмэриие эмхитэйгээр үнгэргэхэ, баян ургаса туйлаха социалис мүрысөөе партийна организацинууд бүхы механизаторнуудай, таряашадай, луговодуудай дунда үргэнөөр эмхидхэхэ уялгатай.

МАЛ АЖАЛАЙ ТАЛААР абахада, КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй ёһоор мал ажалай бүхы һалбаринуудые саашадань хүгжөөхын тула үбһэ тэжээл элбэгээр бэлдэхэ, малай болон шубуудай үүлтэр һайжаруулха, тоо толгойень олошоруулха зүйрэе, үүлтэрыень һайжаруулха шухала.

Республикын колхоз болон совхозуудта адууһа малай болон шубуудай тоо толгой олошоруулха талаар зарим тэды амжалта туйлагдаашье һаа, тоосоото үедэ малай ашаг шэмэ бирагтай дээшэлүүлэгдээгүй байшоо гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлгэ табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээнһээ доогуур байна.

Энээнэй гол шалтагаануудай нэгэниинь гэхэдэ, малые тэжээлээр хангаха хэрэг мууса шиидхэгдэнэ. Гэхэтэй хамта мал ажал эрхилэлгэдэ горитой дутагдалнууд бии гээшэ. Олохон ажахынуудта мал ажалые хуушанайхяараа, арбан жэлэй урда тээхидэл адляар эрхилнэ: мүнөө сагай байранууд үсөөн баригдана, үүлтэр һайжаруулгада хүсэд анхарал табигданагүй, мяха, һү болон үндэгэ абаха технологиие хубилгаха хэрэг аалияар шиидхэгдэнэ. Имагтал энэ ушар шалтагаанһаа боложо, адуу... лай ашаг шэмэ ехээр ... тэрэнэй үнэ сэн хямда... ха талаар бии байга... арга боломжонууд хэр... дэнэгүй гэжэ манай ... дымнайшье дүй д... һургана.

Тэрэшэлэн респуб... «Птицепром» тресты... буунай фабрикануудай ... лон совхозуудай хү... риин дүнгүүд тушаа... хэлэмээр. Тоосоото ... трестын ажахынуудта ... гэ абалга 49,2-hoo ... миллион хүрэтэрөө ... роо, шубуунай мяха ... мянган центнерһээ ... центнертэ хүргэгдэһэн ... на. Тиихэдээ проду... единицэ бүхэндэ тэж... гаргаша эрид хороо... продукциин өөрын ... хямдараа.

Мал ажалые промы... на үндэһэ һуури дээр... биха гээшэ хүдөө а... үйлэдбэри тушаа КП... XXIV съездын табиһа... хала зорилгонуудай ... ниинь мүн. КПСС-эй ... болон партиин ... райкомууд өөһэдынгөө ... ябуулгада энэ талаар ... байгаа арга боломжо... хэрэглэхэ гэжэ оро... байха юм. Мал а... промышленна үндэһэ... рида оруулха асууда... комой пленум дээрэ т... зүбшэн хэлсэгдэжэ, ... томо комплекснууды... шубуунай фабрикан... бариха, һаалиин ком... нуудай хажууда һайж... лагдамал бэлшээри т... хэ болон бусад хэмжээ... тодорхойлогдожо, ба... дан абтаа һэн.

Уридшалан хараа... һан хэмжээнүүдэй ... промышленна аргаар ... үсхэбэрилгэ саашадаа ... жөөгдөө. 1973 оной ... Кабанскын нугаһанай ... рикын түрүүшын ээл... жэлдэ 1,2 миллион н... тэжээхэ байра бүтэ... Энэ фабрикын барилга ... нөө жэлдэ дүүргэгдэх... Бройлейрнэ томо фаб... барилга захалаа. шубу... клеткэ соо байлгажа ... һалха. тэндэхи ажалые ... һожоруулха хүдэлмэри ... никовско болон У... Үдын фабрикануудта ... нөөр ябуулагдана.

9 совхоздо, 4 кол... 400—600 үнеэдэй ... һаалиин томо комплек... ригдажа байнхай.

Колхоз болон совхо... хамтаржа, гахай шахан ... галуулха хоёр ком... Хяагтын аймагта, 24 ... ган гахай шахан тарга... ха комплекс Улаан-... аймагта баригдажа ... Мүнөө жэлдэ «Прибай... ский» совхоздо 24 м... гахай тэжээхэ комплек... ригдажа захалха юм.

Тиигэбэшье, эдэ б... хадаа ехэ хүдэлмэриин ... эхиниинь. Түрүүшын ... шалта гээшэ гэжэ бид ... тоолохо ёһотойбди. Энэ ... лаар саашадаа ехэ ... хэглэхэ юм.

Ойрын оагта ажахы... хоорондоо хамтаржа, ... на, ямар аргаар эмэ б... хашарагуудые түлж... тусхай томо фермэн... эмхидхэхэ, үхэрнүүдые ... хан таргалуулха, ... үсхэбэрилхэ ажахынуу... рондын баазануудые т... хэ, ажахынууд хоор... комбикормын завод... бариха тушаа һайса б... жологдоһон түсэб т... болонобди.

Һаалиин малай томо ... мэнүүдые байгуулха х... тэ онсо анхарал ханд... даха зэргэтэй. Мүнөө ... һан һаалиин фермэнү... һэльбэн заһабарилжа, ... гэдхэжэ, тэндэхи ажал ... тэй хүдэлмэри онь... руулжа, һайжаруулагд... бэлшээри бии болгожо, ... нөө үеын технологи х... лэхэ арга олгогдохо б...

Түсэбэй ёһоор ... ажахые хүгжөөлгэдэ ... раалагдаһан мүнгэ зөө... ехэхэн хубинь эдэ комп... нуудай барилгада ... лагдана. Тэрэнһээ ... энэ хэрэгтэ колхозууд ... кһаа ехэ мүнгэ ү... абаха, мүн өөрынгөө ... зөөри хэрэглэхэ ... Тиихэдэ энэ гарга... түргэнөөр харюугаа ... хэ тушаань бодом... хэрэгтэй. Комплексну... барилгада хараалагд... мүнгэ зөөриеэ үрих... тула колхозуудта урьһа... жа үгэхэдөө, ямар бар... даб гэжэ тодорхойлхо б... но. Нэгэ комплекс ба... хэрэгтэ хэдэн ажахы... мүнгөө оруулалсаха ... арга түрүүшын ээлжэ... хэрэглэхэ шухала.

Республикын пром... эмхи зургаануудай, ... научна эмхи зургаану... зорилго юуб гэхэдэ ... республикын эрхэ бай... зохихо эгээл үнэ сэн ... тай малай болон шубу... байра шэнжэлгэ, шэлэ... ха, тэндэхи бүхы аж... оньһожоруулха зохид ... тодорхойлхо, энээндэ т... ха машина болон түх... энүүдые дурадхаха ... ай.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта).

Областной партийна XXVIII конференци

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДЭЙ ТООСООН

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлһээ

(Үргэлжэлэл. Эхинниинь 2-дохи нюурта).

Малай томо комплекснүүдые олоор бариха хүдэлмэри хэхэ зуураа, мүнөө бии байгаа фермэнүүдтэ мяха, һү болон бусад продуктнуудые ехээр абаха хэрэгые һайнаар эмхидхэхэ тушаа мартажа болохогүй. Юуб гэхэдэ, олохон колхоз болон совхозуудай малай фермэнүүдтэ ажал муугаар эмхидхэгдэдэг, зоотехническэ хүдэлмэриин гээгдэлдэ ...оһонниинь, адууһа малай муугаар харууһалагдадаг, ...ндэхи ажалые оньһожоруулха түхеэрэлгэнүүдэй ...тамаг байһые, тэрэшэлэн ветеринарна юрын эрилтэнүүдэй баримталагдадаггүй байһаниинь элитэ.

Эдэ дутагдалнуудые үн...һөөрнь үты хэхын тула партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд болон колхоз, совхозуудай партийна организацинууд ...эд шангаар оролдохо ёһотой.

1974 оной арадай ажахын ...хэбэй ёһоор мал болон шубуу гүрэндэ тушааха хэмжээн 1973 ондо туйлагдаһанһаа 11 процент дээшэ байхаар хараалагданхай. Мүн нооһо худалдалга ... процентээр дээшэлүүлэгдэжэ, үндэгэн — 6 миллиоһоор олон болгогдохо юм.

Энэ даабарие бэелүүлхын тула колхоз, совхоз бүхэндэ эн түрүүн адууһа мал үсхэбрилхэ, бүхы ажахынуудта мал шахан таргалуулха, зундаа, намартаа һайнаар бэлшэжэ, гүрэндэ худалдагдахаг үхэрэй дунда зэргын шэгнүүрые 350 — 400 килограммда, гахайн шэгнүүрые 100—120 килограммда, хонидой — 38—40 килограммда хүргэхэ шухала болоно. Энэ зорилгоор 100 эхэ мал бүриһөө адагынь ...5 тугал, 85—90 хурьга абажуулжэ, эхэ гахай бүриһөө 14 поршоонхо томо болгохо, байгша ондо гүрэндэ худалдахаар адагынь 110—...0 мянган гахай, 90 мянган үхэр, 550 мянган хони махан таргалуулха, үнеэн ...сэ адагынь 1900 килограмм һү һааха, хонин бүриһөө 3,3 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалжа абаха зорилго табигдана.

Энэ талаар хайран сагаа алдажа болохогүй. Жэлэй түрүүшын хахадта малай ашаг шэмэ эрид дээшэлүүлжэ, мяха, һү ехээр абаха хэрэгтэй. Тиихэдэ үсхэбэрилгэдэ үлөөгдэхэ бүхы эмэ гахайнуудаа, эмэ хашарагуудаа үбэлэй һарануудта ороондо оруулха тушаа анхарха хэрэгтэй.

«Птицепром» трест, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй аймагуудай колхоз болон совхозууд 1974 ондо шубуунай мяха нилээд ехээр абаха тушаа горитой оролдохо байна. Тиимэһээ инкубаторнуудаа, дальбараануудые дэгжээхэ байрануудаа түргэнөөр бэлэн болгохо ушартай. Буряадай барилгын управлени болон «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэл Кабанскын нугаһанай фабрикада болон Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой галуунай комплексдо дальбараануудые саг соонь абахын тула хэрэгтэй бүхы юумэ хэхэ уялгатай. Тэрэшэлэн Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхоздо шубуунай фабрикын барилгые түргэнөөр дүүргэжэ, тэрэниие март һараһаа оройтуулангүйгөөр ашаглалгада оруулха байна.

Хонин ажалда мүнөө эгээн халуун, харюусалга ехэтэй хаһа ороод байна. Колхоз болон совхозууд түл абалгые һайнаар, эмхитэйгээр үнгэргөөл һаа, хонин ажалдаа амжалта туйлахань лабтай.

Хүдөө ажахын продукци ехээр абаха асуудалнуудые шиидхэхэ зуураа, партийна организацинууд колхоз болон совхозуудай хүдэлмэриин экономическа дүнгүүдые һайжаруулха хэрэгтэ анхарха ёһотой. Илангаяа үйлэдбэриин хэмжээнэй ургаха бүри энэ асуудал шухала болоно.

Хүдөө ажахыгаа түргөөр хүгжөөхын тула партиин обком өөрынгөө хүдэлмэриин онол аргые нарижуулан һайжаруулха, гүрэнэй түсэб заабол дүүргэхэ талаар хүтэлбэрилхы кадрнуудта эрилтээ шангадхаха, партийна болон гүрэнэй журам эрид бэхижүүлхэ, хүдэлмэридөө бии байгаа дутагдалнуудые эрид шууд усадхахын түлөө тэмсэхэ ёһотой.

КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА

Республикын арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһан капитальна һомололгын хэмжээр ургаһан ушар, мүн ...нүүдэй ба культурно-ажаһуудалай байрануудые барилга областной партийна организацинин үмэнэ барилга-хабсаралгын организацинуудай хүсые түргөөр ехэ болгохо, барилгын индустриин бааза хүгжөөхэ зорилго табиһан байна.

Барилгын организацинууд машина болон оньһото механизмуудаар нилээд ехээр хангагдана. Хэрбээ үнгэрһэн табан жэлэй эсэстэ республикымнай барилгын организацинуудта 170 экскаватор ашаглагдадаг һаань, мүнөө 200 тоологдоно. Энэ үе соо скрепер 50-һаа 91 хүрэтэр, кран—217-һоо 335, бульдозер—219-һөө 327 хүрэтэр олошороо. Газар малтаха хүдэлмэри 98,3 процент хүрэтэр, хабсаралгын хүдэлмэри 95,8-һаа 99 процент хүрэтэр, шэрдэлгын хүдэлмэри 55-һаа 58 процент хүрэтэр оньһожоруулагдаһан байна. Тоосоото үе соо хабсаргагдамал түмэр-бетон, худалдагдаха бетон ...олисо гаргаха үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүд ашаглалгада үгтэнхэй. Барилгын индустриин ба барилгын материалнуудые гаргадаг промышленностиин предприятинуудай үйлэдбэриин хүсэн ехэтэй болгоһоной ашаар продукци үйлэдбэрилгэ нилээд дээшэлһэн байна. Юһэдэхи табан жэлэй һүүлшын гурбан жэлэйхитэй жэшэбэл, дурсагдагша предприятинуудай продукци үйлэдбэрилгэнь 40 процентээр, тэрэ тоодо хабсаргагдамал түмэр-бетон—20, ханын материал—50 процентээр дээшэлэнхэй.

Тоосоото үе соо республика дотор барилта-хабсаралгын хэдэ хэдэн шэнэ организаци байгуулагдаа. Барилгын ба хабсаралгын хүдэлмэринүүдые саашадань тусхай мэргэжэлэй үндэһөөр ябуулха талаар хэмжээнүүд абтаһан байна. «Востокцеммонтаж», «Бурятсельхозмонтаж» трестнүүдэй тусхай шэглэлтэйгээр мэргэжэһэн монтажна колоннонууд байгуулагдаа. Буряадай барилгын управленидэ хүдэлмэри оньһожоруулха тусхай управлени бии болгогдоо.

Эдэ бүгэдэ үйлэдбэриин, байрын ба культурно-ажаһуудалай барилгануудые барилхэ талаар программануудые бэелүүлхэ хэрэгтэ һайнаар нүлөөлөө.

Түрүүшын гурбан жэлэйе сасуулбал, тоосоото үе соо капитальна барилгада 31 процент ехэ мүнгэ зөөри ашаглагданхай. Энэ үе соо барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин ниитэ хэмжээн 1,4 дахинаар ургаа. Тэрэ тоодо промышленна үйлэдбэриин барилга 1,5 дахин, хүдөө ажахын үйлэдбэриин шэглэлтэй барилга 1,6 дахинаар дээшэлээ. Гурбан жэлэй туршада 722 миллион түхэригэй гол фонднууд ашаглалгада үгтэжэ, наймадахи табан жэлэй һүүлшын гурбан жэлэйхиһээ 1,5 дахинаар ехэ болобо.

Эдэ жэлнүүдтэ байрын 843 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд баригдаа гэхэ гү, али түрүүшын гурбан жэлэйхиһээ 180 мянган дүрбэлжэн метр талмайгаар ехэ болоно. 16 мянган һурагшадай һууритай һургуулинууд, 450 оронтой больницанууд, 4,7 мянган һууритай һургуулида ороогүй үхибүүдые хүмүүжүүлгын зургаанууд ашаглалгада үгтөө. Культурно-ажаһуудалай олон барилга хэгдээ.

Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хараалагдаһан хэмжээндэ хүрэхэ ба үйлэдбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада үгэхэ талаар барилгашадай олохон коллективүүд ажалдаа эрхим үрэ дүнгүүдые туйлаһан байна. Буряадай барилгын управлениин оньһожоруулгын управлениин, ремстройтрестын, «Востоксантехмонтаж» ба «Сибхиммонтаж» трестнүүдэй хабсаралгын управлениинүүдэй, «Иркутсклесстрой» трестын СМУ-гай, «Связьстрой-6» трестын 608-дахи ПМК-гай коллективүүд гурбан жэлэйнгээ даабарие амжалтатайгаар дүүргэжэ, абаһан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлээ. 34-дэхи мостоотрядай коллектив ажалайнгаа ниитэ хэмжээе ехээр дээшэлүүлжэ шадаа.

Хүдөөгэй барилгашадай дундаһаа «Бурятцелинстрой» трестын 1010 ба 1011-дэхи ПМК-гай коллективүүд, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй коллектив ажалай үндэр бүтээсэ туйлаһан байна.

Гэбэшье капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри хэрэглэлгэ ба гол фонднуудые ашаглалгада оруулха хүдэлмэридэ туйлагдаһан дабшалта табан жэлэй түсэбэй даабаринуудһаа гээгдэжэ ябана.

Гурбан жэлэй туршада гол фонднуудые ашаглалгада оруулха түсэб миил 80 процент дүүргэгдээ. Тиигэжэ 173 миллион түхэригэй гол фонднууд ашаглалгада үгтөөгүй, тэрэ тоодо үйлэдбэриин шэглэлтэй 140 миллион түхэригэй барилга ороно.

Байрын гэрнүүдэй барилга удаанаар ябуулагдана. Тоосоото үе соо барилгашад гүрэнэй капитальна һомололгоор байрын 36 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүдые республикын ажалшадта дутуу үгөө. Һургуулида ороогүй үхибүүдэй зургаануудые бариха талаар ехэхэн гээгдэлтэйбди.

Гурбан жэлэй туршада республика дотор барилга-хабсаралгын бүхы хүдэлмэринүүдэй талаар түсэбэй дүүргэлтэ 99 процент болоо. Барилга-хабсаралгын 74 организацинуудай дундаһаа 30 гараниинь түсэбтэ даабаряа саг үргэлжэ дүүргэнэгүй. Тэдэнэй тоодо Буряадай барилгын управлени, «Бурводстрой» трест, Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилгын управлени ороно. Барилга-хабсаралгын 397 дохи, 834-дэхи поезднууд, мяха-консервын комбинадай СМУ нёдондо жэлдэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэри 1971 онойхиһоо багаар хэһэн байха юм.

Капитальна барилга дээрэ тохёолдоһон иимэ гээгдэлэй гол шалтагаан юуб гэхэдэ, түсэб зохёолго ба барилга дээрэ ажалай эмхидхэлдэ бии байһан дутагдалнууд, барилгануудые түхеэрэлгэнүүдээр хангаха хүдэлмэри муу байһан зандаа.

Барилгын ба хабсаралгын олонхи организацинуудта дээрэ дурсагдаһан дутагдалнуудай усадхагдадаггүйһөө, СМУ-гай начальнигууд болон инженернүүдтэ эрилтын багаар табигдадаг ба хиналта шалгалтын һула дээрэһээ барилгашадай хүдэлмэриин саг үрэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ. Бии байһан техникэнь олон ушарта ажалгүй миин байна. Механизмуудай хүдэлмэриин халаанай дунда зэргын коэффициент 9,9—1,2 болоно. Энэ ушарта хүдэлмэришэдэйнь 60 процентһээ дээшэнь бага хүсэнэй ажал гараар хэнэ.

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд соо барилга дээрэ ажалай бүтээсын ургалта жэл соо дунда зэргээр 6,5 процент байхаар хараалагданхай. Манай республикын барилгын организацинуудта энэ ургалтань оройдоо 3,1 болоно. Үнгэрһэн гурбан жэл соо ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн миил 42 процентээр ехэ болоо. Партиин XXIV съездын Директивэнүүдээр энэ туйлалта 95 процент байха ёһотой.

Барилгын организацинуудай хахадһаа олонхинь ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэбөө жэл бүхэндэ дүүргэнэгүй. Тэдэнэй 18-ниинь (Буряадай барилгын управлени, «Бурятцелинстрой», «Бурводстрой» трестнүүд, барилга-хабсаралгын 397-дохи ба 834-дэхи поезднууд, «Дальстальконструкция» трестын хабсаралгын управлени) 1973 ондо ажалайнгаа бүтээсые 1972 онойхиһоо доошонь оруулһан байха юм.

Барилгын организацинуудта урдынхидаал адли хүдэлмэришэдэйнь ажалһаа гаража ошохо ушар олон байһан зандаа. Ажалһаа гаража ошогшодые бүхы хүдэлмэришэдэйнь дунда зэргын тоотой сасуулхада 33 процент болоно.

Хүдэлмэришэдэй ажалһаа гаража ошолгые болюулха ба тэдэнэй шадабари мэргэжэлые дээшэлүүлхэ асуудал барилгын шанарыс һайжаруулха зорилготой нягта холбоотой. Гурбан жэлэй туршада баригдаһан байрын 2090 гэрнүүдэй 70-ниинь (3 процент) «эрхим» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр, 56 процентнь «һайн», 41 процентнь «хангалтатай» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр ашаглалгада үгтөө. Культурно-ажаһуудалай 265 барилгаһаа 7-ниинь (2 процент) «эрхим», 64 процентнь «һайн», 34 процентнь «хангалтатай» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр ашаглалгада үгтөө. Гурбан жэлэй туршада промышленна нэгэшье барилга «эрхим» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр ашаглалгада үгтөөгүй.

Барилгын хүдэлмэриин шанар олонхи ушарта «Бурятжелезобетон», «Бурятстройматериалы» нэгэдэлнүүдэй, «Бурятцелинстрой» трестын үйлэдбэрилһэн продукциин шанарһаа дулдыдадаг гээшэ. Татауровай барилгын материалнуудые үйлэдбэрилдэг комбинадай, Улаан-Үдын хирпиисын заводой гаргадаг хабсаргагдамал түмэр-бетон, столярна хэрэгсэлнүүд муу шанартай, стандартһаа хазагайруулагдаһан байдаг. Тэрэшэлэн ажал хэрэгтээ эзэн бусаар хандаха, барилгын материалнуудые гам хайрагүйгөөр таргашалха ябадалһаа барилгада ехэ хохидол ушаруулагдана.

Барилгын бүхы хүдэлмэриие хамаг аргаар индустриализацилан, конструкци болон детальнуудые завод дээрэнь гүйсэд бэлэн болгожо, барилгын талмайнуудта хабсаргаха хүдэлмэри үргэнөөр хэхэ гээшэ барилгын үйлэдбэриие ашаг үрэ ехэтэй болгохо гол зорилгонуудай нэгэн мүн. Республикын барилгын организацинуудта иимэ шэглэлтэйгээр хэгдэжэ байһан хүдэлмэри барилгын индустриин баазын хүсэ багатай дээрэһээ урагшагүйдэнэ.

Партиин областной комитедэй абаһан хэмжээнүүдэй ашаар юһэдэхи табан жэлдэ барилгын индустриин баазые хүгжөөхэ капитальна барилгада 41 миллион түхэриг үгтэхэ болонхой. Энэ мүнгэ зөөри ямар юумэндэ хэрэглэгдэхэб гэхэдэ, гэрнүүдые барилгын комбинадай хүсые гурба дахин үргэдхэлгэдэ, Буряадай барилгын управлениин оньһожоруулгын бааза ба үйлэдбэриин-технологическа комплектаци барилгада, «Бурводстрой» трестын ба «Межколхозстрой» нэгэдэлэй хабсаргагдамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые гаргаха заводой барилгада, «Бурятцелинстрой» трестын жэл соо 40 мянган кубометр түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые гаргаха хүсэ ехэтэй гол бааза ба жэл соо 60 мянган кубометр перлит-бетонно конструкци гаргаха завод барилгада, жэл соо 100 мянган кубометр перлит халаан хүбхылгэхэ ба модо болбосоруулха заводой барилгада. Жэл соо 50 миллион хирпиисэ гаргаха хүсэтэй Грязнухын завод баригдажа хана хэхэ материалай үйлэдбэри дээшэлүүлэгдэхэ юм.

Эдэ баазануудай барилга табан жэлэй нэгэдэхи ба хоёрдохи жэлнүүдтэ эхилһэншье һаа, тон удаанаар ябуулагдана.

Индустриальна баазануудые хүгжөөлгэдэ, хүдөөгэй барилга-хабсаралгын организацинуудай хүсэ ехэ болгохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие томодхохо ба тусхай шэглэлтэйгээр мэргэжүүлхэ зорилгын бэелүүлэгдэжэ эхилһэн дээрэһээ хүдөө нютагуудта барилгын организацинуудай хүсөөр бага хэмжээтэй барилга хэхэ ябадал болюулагдаха ,үйлэдбэриин томо комплекснууд гансал индустриальна аргаар баригдаха зэргэтэй.

Жэл ерэхэ бүри республика доторнай тон томо барилганууд эрхилэгдэдэг болоһо байна. Энэ ушарһаа барилгын организацинуудай техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ ба мэргэжэлыень гүнзэгырүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Сэлэнгын ЦКК-гай, Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилгын Улаан-Үдын ТЭЦ ые, шэнэлхэ хүдэлмэриин дүй дүршэл дээрэһээ харахада, бүхы хүдэлмэриин 75 процентые тусхай шэглэлтэйгээр мэргэжэһэн организацинууд хэжэ, аша үрэ ехэтэй байһанаа элишэлээ.

Барилгын бүхы организацинуудта экономическа хүдэлмэри һайжаруулха, ажахы эрхилхэ ба үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ шэнэ онол арга хэрэглэхэ гээшэ капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри ашаг ехэтэйгээр гаргашалха ябадалда тон шухала удха шанартай.

Бригадна подряд гээшэ барилга дээрэ ажахын тоосоо хэрэглэхэ ябадалда шэнэ, түрүү онол арга болоно. Зеленоградай барилгашадай бригадир, Социалис Ажалай Геройнүхэр Злобин энэ түрүү аргын автор юм. Бригадна подряд гээшэ бригадын гэшүүн бүхэнние ажал хэрэгтээ эзэн байхаар хүмүүжүүлжэ, ажалдаа эдэбхитэй, зохёохы талаар үүсхэлтэй байхаар барилгашан бүхэндэ нүлөөлнэ, барилгые саг соонь ашаглалгада үгэхэ, хүдэлмэриин шанар һайжаруулха, барилгын үнэые хямдаруулха арга олгоно.

Манай республикын барилгын организацинуудта Злобиной аргаар ажалладаг 7 бригада бии гэжэ нэрэтэй. Эдэ бригаданууд ямаршье бэлэдхэлгүйгөөр, ёһын тэдыдэ тэрэ гуримда оруулагдаа болоһон. Теэд хойшолонгынь харагдажа эхилээ, барилгын материалаар саг соогоо хангагдахагүй ба бусад дутагдалһаа эдэ бригаданууд заримдаа ажал хэнгүй миин байха баатай болоно.

Барилгануудай партийна организацинууд, партиин райкомууд, горком, обкомой барилгын таһаг ба республикын Министрнүүдэй Совет барилгын, хабсаралгын управлени бүхэндэ бригадна подряд нэбтэрүүлхын түлөө барилгын хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ талаар эрид хэмжээ абаха ёһотой.

Үйлэдбэриин түсэблэлгэ ба хүтэлбэрилгэдэ ехэхэн дутагдалнуудай бии байһан дээрэһээ капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри ашаг багатайгаар хэрэглэгдэнэ. Нэгэ доро бодхогдожо байһан олон тооото барилгануудта хүдэлмэришэдэй хүсэ, мүнгэ зөөри таран сасардаг хэндэшье хэрэггүй арга усадхагдаагүй гэжэ мүнөө тэмдэглэхэ баатай болонобди.

Капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөриин ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэлгэ проект зохёохо хүдэлмэриин шанарһаа дулдыдадаг байна. КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Проектно-сметнэ хэрэг һайжаруулха тухай» тогтоол абаһанай һүүлээр республикын проект зохёодог организацинууд проектнүүдэйнгээ шанар ба технико-экономическа талые нэгэ бага һайжарууланхай. Гэбэшье, проектнэ организацинуудай хүдэлмэридэ үшөө ехэхэн дутагдал, алдуу эндүүнүүд бии, зохёожо дүүргэһэн документацида илангаяа сметын талаар заһабари оруулха ябадал усадхагданагүй.

Барилгын һайн шанартай байхын түлөө проект зохёогшод ба барилгашадта шанга эрилтэ табиха зуураа, барилгануудые проектнэ һайн документацяар, түхеэрэлгэ, мүнгөөр хангаха ёһотой захил хэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ зэргэтэй.

Юһэдэхи табан жэлэй үлөөд байһан хоёр жэл соо капитальна барилгын талаар республикынгаа экономическа хүсэ шадалые тодорхойлхо ба арадай ажахын бүхы һалбаринуудай саашанхи хүгжэлтэ хангаха тон ехэ, орёо зорилгонуудые шиидхэхэ болонобди.

1974 ондо Сэлэнгын ЦКК-гай, Кабанскын нугаһанай фабрикын, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводой хоёрдохи ээлжээн дүүргэгдэхэ ёһотой. Шухала удха шанартай ондоошье олон барилга эхилэгдэнхэй. Галуута-Нуурай ГРЭС-тэ хоёр энергоблок, Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхайн комплекс, БМДК-да мебельнэ үйлэдбэри, бусад шухала барилгануудые 1975 ондо заатагүй ашаглалгада үгэхэ шухала. Эдэ барилгануудай ябаса тусхай хиналта доро абтаха ёһотой.

Хүдөө ажахын барилгын талаар харюусалга ехэтэй зорилгонуудые шиидхэхэ болонобди. Промышленна үндэһэ һуури дээрэ малай ба шубуунай томо комплекснүүдые барилга хадаа гол хараа шэглэлынь мүн.

Ерээдүйн жэлнүүдэй ехэ барилга гэбэл, Забайкалиин аппатидай комбинат болоно. Мүнөө жэлдэ энэ барилгада 5 миллион түхэригэй хүдэлмэри хэгдэхэ байна.

Табан жэлэй үлөөд байһан хоёр жэл соо гэрнүүдэй, һургуулида ороогүй үхибүүдые хүмүүжүүлхэ зургаануудай, һургуулинуудай, больница болон культурно-ажаһуудалай бусад байрануудай барилга горитойгоор үргэдхэхэ шухала.

АЖАЛШАДАЙ СОЁЛ КУЛЬТУРЫН ХҮГЖЭЛТЫН БА ҺУУДАЛ БАЙДАЛ ҺАЙЖАРУУЛГЫН АСУУДАЛНУУД

Промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэриин хурдан түргэнөөр хүгжэһэнэй, ороной национальна доходой ехэ болоһоной үндэһэ һуури дээрэ манай парти юһэдэхи табан жэлэй гол зорилгые — ажалшадай соёл культурые хүгжөөхэ ба һуудал байдал улам һайжаруулха шухалын шухала зорилгые удаа дараалан бодото дээрэнь бэелүүлжэ байнхай. Энээнние манай республикын жэшээ дээрэ эли тодоор хаража болоно.

Энэ табан жэлэй үнгэрһэн жэлнүүдэй туршада арадай ажахын олохон һалбариин хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэн нэмэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй ашаар арадай ажахын бүхы һалбаринуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һара бүриин дунда зэргын салин хүлһэн 9 процентээр нэмэжэ, 1973 ондо 145,4 түхэриг болоһон байна. Ниитын ажахыһаа колхозниигуудай абадаг олзо доход дунда зэргээр 16,4 процентээр нэмэһэн байна.

Ниитын хэрэглэлэй фондһоо ажалшадта үгтэдэг түлбэриин хэмжээн энэ үе соо бүри ехэ болоо. Арадай гэгээрэлдэ, элүүрые хамгаалгада, гэр байра барилгада, һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ, коммунальна ба ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгада, мүн ажалшадта ажалай болон һуудал байдалай һайн эрхэ байдал олгохо хэрэгтэ жэл бүри гүрэн түрэмнай ехэ мүнгэ зөөри һомолдог болонхой.

Ажалшадые пенсеэр хангаха хэрэг жэл бүри һайжарна. Энэ табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй туршада 37 мянган пенсионернүүдэй абадаг пенсиие жэл бүридэ абажа харахада, 3,7 миллион түхэригөөр ехэ болоһон байна.

Һуралсажа байһан залуу үетэниие материальна талаар хангалтые һайжаруулха асуудалда парти ба правительство саг үргэлжын анхарал хандуулна. Дээдэ һургуулинуудай студентнэрэй стипендиие 25 процентээр, тусхай дунда һургуулинуудай һурагшадай стипендиие 50 процентээр ехэ болголго, мүн тусхайта стипенди абагшадай тоо олон болгоһон хэрэг тэрэнэй эли тодо гэршэ болоно.

Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай зүгһөө арад зондо эд бараанай ба эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехээр худалдадаг болоһон ушар хадаа арад зоной һуудал байдалай улам һайжаржа байһанай шухала гэршэнүүдэй нэгэн болоно. Республикын гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай эд бараанай розничнэ эрьесэ 1973 ондо, 1970 онойхитой жэшэжэ харахада, 22 процентээр дээшэлһэн байна. Республикын арад зондо үнгэрэгшэ жэлдэ 114 миллион түхэригэй эд бараанай ба эдеэ хоолой зүйлнүүд 1970 онойхиһоо үлүү ехээр худалдагдаа.

Магазинууд болон ниитын эдеэ хоолой эмхинүүдһээ 1973 ондо республикын ажалшадта эдеэ хоолой зүйлнүүд 1970 онойхиһоо эды шэнээн ехээр худалдагдаа гэбэл: мяхан ба мяханай продуктнууд 37 процент, һүн ба һүнэй продуктнууд — 4,4, малан тоһон — 11,7 процент, үндэгэн—хоёр дахин, фруктнууд — 18, овощ — 20 процент, промышленна эд бараа худалдалга 17 процентһээ 45 процент хүрэтэр ехэ болоо.

Манай республикада ажаһуудаг 100 гэр бүлэ бүридэ мүнөө 31 холодильник, 60 телевизор хүртэнэ. Гансахан 1973 оной туршада республикын арад зондо 1.500 хүнгэн автомобиль худалдагдаба.

Гэхэтэй хамта, республика дотор худалдаа наймаа эмхидхэхэ хэрэгтэ горитой дутагдалнууд бии гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Арад зоной эрилтэнүүдые гүйсэд һайнаар хангажа болохоор фондтой байбашье, худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ зарим эд бараанай үгы байдаг ушар нэгэнтэ бэшэ үзэгдэнэ.

Ниитын эдеэ хоол эмхидхэхэ хэрэг мүн лэ ехэхэн дутагдалнуудтай. Олохон предприятинуудай ба һуралсалай газарнуудай столовонууд муугаар хүдэлнэ. Мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдые худалдаа наймаагаар хангаха хэрэг үшөө һанаһанда хүрэмөөр эмхидхэгдэнэгүй.

Республикын ажалшадай һуудал байдалай хэрэглэмжэ хангалгые һайжаруулха асуудалда КПСС-эй обком, горком ба райкомууд тоосоото үе соо горитой анхаралаа хандуулһан байна. Ажалшадай хэрэглэмжэ хангалгын албанай материально-техническэ үндэһэ һуури хүгжөөлгэдэ гурбан жэл соо 4 миллион шахуу түхэриг мүнгэ зөөри гаргашалагдаа. Энэ үе соо Улаан-Үдэ хотодо хэрэглэмжэ хангалгын байшан, мүн 2 комбинат, химиин аргаар хубсаһа сэбэрлэхэ 5 предприяти, хубсаһа оёхо ба телевизор заһабарилха 3 ателье баригдаһан байна. Ажалшадһаа захил абаха 78 пункт ба мастерскойнууд эмхидхэгдээ. Тэдэнэй олонхинь хүдэлмэришэдэй тосхонууд ба хүдөө нютагуудта байрладаг юм. Ажалшадай һуудал байдалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинуудта 1.350 шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдоо.

Гэбэшье, ажалшадай ажабайдалай хэрэглэмжэ хангалгын хүгжэлтын мүнөөнэй байдал тэдэнэй үдэр бүри ургажа байгаа эрилтые гүйсэд һайнаар хангана гэхын аргагүй. Арадай ажахын шухала һалбаринуудай нэгэн болохо хэрэглэмжэ хангалгын индустриие һаял бии болгожо эхилээбди гэжэ хэлэхэдэ, үлүү бэшэ. Энэ һалбариие саашадань хүгжөөхын тула үшөө ехэ юумэн хэгдэхэ зэргэтэй.

Тоосоото үе соо республикын арад зоной элүүрые хамгаалга улам саашадаа хүгжэһэн байна. Эмнэлгын 820 эмхи зургаануудта мүнөө хамтадаа 16 мянга гаран хүн хүдэлжэ байна. Тэдэнэй тоодо 2 мянга шахуу врачнар, 6,5 мянган дунда эрдэмтэй медицинын хүдэлмэрилэгшэд оролсоно.

Тиигэбэшье элүүрые хамгаалгын министерствын, мүн тэрэнэй мэдэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ нилээд дутагдалнууд бии гэжэ тэмдэглэнгүй гаража болохогүй. Больница ба поликлиникэнүүд, колхоз ба совхозуудай профилакторинууд, нүүдэл амбулаторинууд үшөөл үсөөн байһаар. Хүдөөгэй ажалшадые медицинын талаар хангаха хэрэг мүнөөнэй эрилтэдэ үшөөл хүрэнэгүй. Прибайкалиин, Хориин, Яруунын, Улаан-Үдын аймагуудай медицинын эмхи зургаануудта хүдэлхэ врачнар, дунда эрдэмтэй медицинын хүдэлмэрилэгшэд, мүн үбшэлһэн зониие зөөхэ транспорт дуталдажа байһаар.

Улаан-Үдэ хотын, илангаяа хүдөө нютагуудай хүн зоной элүүрые хамгаалха хэрэгые саашадань һайжаруулха асуудалда элүүрые хамгаалгын министерство, республикын Министрнүүдэй Совет, КПСС-эй райкомууд болон аймгүйсэдкомууд саг үргэлжэ анхаралаа ехээр хандуулха зэргэтэй.

Социалис обществын хүгжэлтын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, арадай гэгээрэлые саашадань наримжуулан һайжаруулха талаар КПСС-эй XXIV съезд шухала зорилгонуудые хараалһан байгаа. КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнууд соо, мүн арадай гэгээрэлэй талаар ССР Союзай Хуулинуудай үндэһэ һууринууд соо тэдэ зорилгонууд саашадаа тодорхойлогдон хүгжөөгдэһэн юм.

Тоосоото үе соо парти ба правительствын эдэ тогтоолнуудые бэелүүлхын тула КПСС-эй обком ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Республика дотор һуралсалай эмхи зургаанууд олошороо. Колхоз гү, али совхозой түб һууринуудта найман жэлэй гү, али дунда һургуулитай болохо талаар КПСС-эй ЦК-гай табиһан шухала зорилго муу бэшээр бэелүүлэгдэнэ.

Үнгэрэгшэ конференциһээ хойшонхи үе соо республика дотор 18,5 мянган һурагшын һууритай 53 һургуули, һургуулинуудай дэргэдэ 150 гаран интернат, столово, спортын зал, хүүгэдэй саадууд ба багшанарта 472 квартира баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Республика дотор һурагшадай успеваемость нилээд дээшэлһэн байна. Үнгэрһэн һуралсалай жэлэй дүнгөөр юрэнхы эрдэмэй 160 һургуулиин бүхы һурагшад классһаа класста дамжан ороо һэн.

Гэхэтэй хамта, олохон һургуулинуудай ажал ябуулга нилээд дутагдалтай байһаар гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй эсэстэ бүхы һурагшадай 1,6 процентнь гэхэ гү, али 2.640 үхибүүн хоёрдохи жэлээ тэрэл класстаа үлэһэн байха юм.

Зарим һургуулинуудта һурагшадай һуралсалай сэгнэлтэ дээшэлүүлэгдэнэ, һайн успеваемостьтай байхын түлөө хооһон хөөрэлдөөн болодог байха юм. Иимэ ушар саашадаа эрид шүүмжэлэгдэхэ зэргэтэй. Яруунын ба Хориин аймагуудай зарим һургуулинуудай хүдэлмэри шалгажа үзэхэдэ, мүн Түнхэнэй, Бэшүүрэй, Хурамхаанай аймагуудай һургуулинуудые дүүргэгшэдэй дээдэ һургуулинуудта оролгын дүнгүүдые хаража үзэхэдэ, һурагшадай һуралсалай сэгнэлтэнүүд ба тэдэнэй ёһото мэдэсын хоорондо тон ехэ илгаатай байха юм.

Һургуулинуудтахи һуралсалай ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри саашадань һайжаруулха, һурагшадай мэдэсэ гүнзэгырүүлхэ хэрэгтэ педагогическа коллективүүдэй харюусалга дээшэлүүлхэ талаар республикын Гэгээрэлэй министерство, партийна организацинууд болон нютагай Соведүүд шанга эрилтэ табиха зэргэтэй.

Промышленность ба хүдөө ажахын техническэ зэбсэгжэлгын хүгжэхэтэй хамта техническэ мэргэжэл олгохо училищинуудай үүргэ улам дээшэлжэ байна. Тиигэхэтэй хамта техническэ мэргэжэл олгохо училищинуудые олошоруулха, тэндэ һуралсалай ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха хэрэг шухала удха шанартай болоно. Тоосоото үе соо түсэбэй ёһоор техническэ мэргэжэл олгохо 7 училищи нээгдэхэ байһан аад, һуралсалай-материальна баазын гүйсэд бэлэн бэшэ дээрэһээ тэдэнэй гурбаниинь нээгдээгүй. Зарим предприятинуудай ,хүтэлбэрилэгшэд техническэ мэргэжэл олгохо училищинуудай барилга эрхилхэ хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулдаг байха юм. Иимэ ябадалые буруу гэжэ тоолоод, саашадань эрид һайжаруулха эрилтэ табигдана.

Хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын дунда һургуулинууд ажалаа урдынхиһаа нилээд һайжаруулаа. Тингэбэшье найман жэлэй ба дунда эрдэмгүй 30 мянган хүбүүд, басагадай оройдоол хахадынь үдэшын һургуулинуудта ба заочноор һуралсана. Энэ хэрэг илангаяа Захаа-минай, Зэдын, Сэлэнгын ба Түнхэнэй аймагуудта ехэ дутагдалтай.

Үнгэрэгшэ партийна конференцинүүд дээрэ тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, республикын дээдэ һургуулинууд арадай ажахыда хүдэлхэ мэргэжэл һайнтай мэргэжэлтэдые бэлдэхэ зорилгоёо гол түлэб дүүргэдэг байна. Энэ табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй туршада 31 ондо ондоо мэргэжэлтэй 8.700 студент дээдэ һургуули дүүргэжэ гараа. Мүнөө республикын дээдэ һургуулинуудта 21 мянган студент һуралсана, тэндэ 1.200 гаран багша ажаллажа байна.

Гэхэтэй хамта «Орон дотор дээдэ ба дунда һуралсал саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол соо хэлэгдэһэн дутагдалнууд республикын дээдэ һургуулинуудта үшөө усадхагдаагүй байһаар.

Тоосоото үе соо республика дотор научна эмхи зургаануудые хүгжөөхэ, научно-шэнжэлгын хүдэлмэри улам үргэдхэхэ хэрэгтэ горитой алхам хэгдэһэн байна.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда мүнөө 600 шахуу научна хүдэлмэрилэгшэ ажаллана. Тэдэнэй тоодо эрдэмэй 12 доктор, 127 кандидат бии. Филиалай геологиин таһаг мүнөө институт болгогдоо, тиихэдэ химиин шухаг элементнүүдэй шэнэ таһаг эмхидхэгдээ. Хүдөө ажахын талаар научно-шэнжэлгын хүдэлмэри улам үргэнөөр эрхилхын тула һаяхан эмхидхэгдэһэн совхозой үндэһэ һуури дээрэ эрдэмтэдэй туршалгын ажахы эмхидхэгдээ.

Табан жэлэй үнгэрһэн үе соо филиалай эрдэмтэд теоретическэ ба практическа ехэ удха шанартай хэдэн шэнжэлгэнүүдые хэһэн байха юм.

Гэхэ зуура, филиалай научно-шэнжэлгын хүдэлмэриин хүгжэлтын хэмжээн мүнөөнэй эрилтэһээ гээгдэжэ ябана. Тиихэдэ шэнжэлгын дүнгүүдые ажабайдалда хэрэглэхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр табигданхай гэжэ тэмдэглэхээр. Агрохимиин, географиин, газарай хүрьһэнэй генезисэй; адууһа малай биохимиин лабораторинууд, экономическа шэнжэлгын таһаг үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ дурадхалнуудые удаан саг соо оруулдаггүй.

Марксистско-ленинскэ теори һайнаар шудалжа, тэрэниие научна ба ниитын ажал ябуулгада творческоор хэрэглэжэ һураха шадабари научна хүдэлмэрилэгшэдтэ хүгжөөхэ эрилтэ Буряадай филиалай хүтэлбэриин ба партийна организациин үмэнэ табигдана.

ЭМХИДХЭЛЭЙ-ПАРТИЙНА ХҮДЭЛМЭРИ

КПСС-эй XXIV съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин талаар партиин обком, горком, райкомууд областной партийна организациин зэргын шанарые саашадань һайжаруулгада, ажахын, соёл культурын байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ партийна эхин организацинуудай үүргэ дээшэлүүлхэ, партийна, совет, профсоюзай болон комсомолой органуудай хүдэлмэриин онол аргануудые һайжаруулха асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулһан байна.

Элидхэлшэ областной партийна организациин бүридэл, арадай ажахын гол һалбаринуудта коммунистнуудай хубаарилагдан табигдаһан тухай шэнжэлгэ хэбэ.

Тоосоото үеын туршада КПСС-эй обком парти доторхи демократиие саашадань хүгжөөхэ, партийна ажабайдалай ленинскэ гуримые сахиха ,коммунистнуудай эдэбхиие дээшэлүүлхэ тухай партиин XXIV съездын заабаринуудые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлжэ байгаа.

Тоосоото үеын туршада партиин обкомой 10 пленум, областной партийна эдэбхитэдэй 6 суглаан үнгэргэгдэжэ, республикын экономико болон соёл культурые хүгжөөхэ, партийно-политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэриин шухала асуудалнууд зүбшэгдэһэн байна. Обкомой бюрогой заседани һарадаа хоёр дахин заатагүй үнгэргэгдэдэг байгаа. КПСС-эй горком, райкомууд хамтын хүтэлэбэриин гол ёһонуудые наринаар сахин, пленумүүдые, эдэбхитэдэй суглаануудые, бюрогой заседаниинуудые ходо үнгэргэжэ байгаа.

Партийна органууд партийна суглаануудые нерич нягтаар үнгэргэхэ хэрэгтэ, ажалша коллективүүдэй үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ тэдэнэй нүлөө дээшэлүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулаа. Тиимэ дээрэһээ олонхи парторганизацинуудта партийна суглаанууд Уставаар заагдаһан болзор соогоо боложо байгаа, тиимэ суглаануудые бэлэдхэлгэдэ олон коммунистнууд хабаадуулагдана.

Һаяхан үнгэрһэн тоосоото-һунгалтын суглаануудай үедэ коммунистнуудай эдэбхиин дээшэлһэн ушар илангаяа тодоор элирхэйлэгдээ. Бүридэлдэ абтаһан коммунистнуудай 90 процентнь суглаануудта хабаадаа. Партийна эхин 278 организацида тиимэ суглаанууд бүхы коммунистнуудай хабаадалгатайгаар үнгэрөө. Тоосоото элидхэл тушаа суглаанда хабаадаһан дүрбэдэхи коммунист бүхэн үгэ хэлээ. Партийна суглаанууд, конференцинүүд шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгын, асуудалнуудые шууд сэхээр зүбшэн хэлсэлгын оршон байдалда үнгэрөө. Коммунистнууд партийна организациингаа хэһэн хүдэлмэриие тодорхойгоор шэнжэлээ, түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ эли тодо хэмжээнүүдые хараалаа.

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта).

Областной партийна XXVIII конференци

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДЭЙ ТООСООН[…]

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлhэ[…]

(Түгэсхэл. Эхиниинь 2-дохи, 3-дахи нюурнуудта).

КПСС-эй ЦК-гай майн (1972 он) Пленумэй шиидхэбэриин ёhоор, партийна документнүүдые hэлгэлгэ коммунистнуудай политическэ эдэбхиие дээшэлүүлгэдэ туhалаа. Манай областной партийна организацида 1973 оной мартын 1-hээ партийна документнүүдые hэлгэжэ эхилhэн юм. 1974 оной январиин 1-нэй байдалаар, партиин 22.998 гэшүүн партийна документнүүдэ hэлгэhэн байна. КПСС-эй Хойто-Байгалай, Ахын райкомуудай, локомотив-вагон заhабарилгын заводой партком, партийна эхин 556 организаци партийна документнүүдые hэлгэжэ дүүргэ.

Партийна документнүүдые hэлгэлгэдэ бэлэдхэлэй үедэ, мүн hэлгэлгын үедэ олон партийна организацинууд партийна журам яhала hайса бэхижүүлээ, парти доторой ба ниитэ-политическэ хүдэлмэриин хэмжээ дээшэлүүлээ. Партийна организацинууд коммунистнуудтай, илангаяа эдэбхи багатай коммунистнуудтай, тус тустань хүдэлмэри ябуулhан, хөөрэлдөө хэhэн байха юм. Энээнэй ашаар олон коммунистнууд партийна организацинуудай эдэбхитэй ажал ябуулгада хабаададаг болоо.

Нүхэдүүд!

Партийна эхин организацинуудай дайшалхы шадабариhаа пэн түрүүн партиин табиhан зорилгонуудай амжалтатайгаар шиидхэгдэхэнь дулдыдаха байна. Областной партийна организацида партийна эхин 1.168 организаци тоологдоно — областной партийна 27-дохи конференциин үеынхиhээ 52 организацяар олон болонхой. Партийна эхин организацинуудта 875 цеховой (отделениин) парторганизацинууд, 867 партийна бүлэг тоологдоно. Партиин райкомууд ажал ябуулгаяа бэелүүлхэдээ, партийна эхин организацинуудта саг үргэлжэ түшэглэдэг, бодото ажал ябуулгадань ходо туhалжа байдаг гээшэ. Тэдэнэй тоосоонууд райкомуудай бюрогой, пленумүүдэй заседанинууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг байна.

Захиргаанай ажал ябуулгые хиинаха эрхэтэй партийна организацинуудай тоогой олон болоhон ушар эмхи зургаануудай организацинуудай, hургуулинуудай ажал ябуулгада бүри ехэ нүлөө үзүүлхэ арга олгоо. Партийна эхин организацинууд гүрэнэй түсэб болон социалис уялгануудые дүүргэлгэдэ ажалшадые элсүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Жэшээлхэдэ, Яруунын совхозой партийна организацине (парткомой секретарь нүхэр Зайцев) абаад үзэе. Энэ организаци ажалшадай дунда эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ хүдэлмэри hайжаруулгада, тэдэнэй дунда аша үрэ ехэтэй социалис мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ ехэ анхаралаа хандуулна. 95 коммунистнуудай 10-ниинь хонишоноор, 12 — hаалишанаар, 10 — мал адуулагшаар, 37 — механизатораар, 12 — хүдөө ажахын мэргэжэлтэдээр хүдэлнэ. Отделенинүүдтэ, фермэнүүд болон бригадануудта цеховой 6 парторганизаци, 4 партийна бүлэг хүдэлнэ. Парторганизациин хүсые нимээр хубаарилаад байхада, үйлэдбэрилгые хүгжөөлгэдэ, коллективые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгэдэ нүлөө ехэтэй байна. Парторганизацида коммунистнуудай суглаанууд саг үргэлжэ боложо, экономико болон соёл культура хүгжөөлгын, парти доторой, ниитэ-политическэ хүдэлмэриин шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэ. Коммунистнууд парторганизациингаа ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадана, үйлэдбэри дээрэ түрүү үүргэ дүүргэнэ. Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлэй даалгабаринуудые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысэжэ, совхозой ажалшад табан жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые мяха, hү, ноохо абалгаар, гүрэндэ худалдалгаар дүүргээ.

Улаан-Үдэ станциин локомотивна депогой партийна организаци — республикын томо организацинуудай нэгэн юм. 420 коммунист тэрэнэй зэргэдэ нэгэдүүлэгдэнхэй. Гурбанай хоёр хубиhаа үлүүнь — гол мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд: машинистнууд ба тэдэнэй туhалагшанар юм. Депогой партком коллективэй гэшүүдэй ажалай, политическэ эдэбхи дээшэлүүлхын, шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлхын түлөө коллективэй бүхы гэшүүдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. Партийна организаци коммунистнуудай, партийна бэшэ хүнүүдэй дурадхал болон ажаглалтануудта саг үргэлжын анхарал хандуулжа, тэдэнэй ашатай туhатай үүсхэлые бүхы хэмжээгээр дэмжэнэ. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада деподо урлан нарижуулгын 1.233 дурадхал нэбтэрүүлэгдэжэ, жэлэй туршада 592,7 мянган түхэригэй алмалта хэгдээ. Депогой коллектив республика дотороо түрүүлэн, 1974 оной угтамжын түсэб абаа. Партиин гэшүүд — машинистнууд Емцев, Лукьянов, Часовников, Дунаев, Савченко, Шелковников, Сибиряков болон бусад сүүдхэ соо локомотивуудые мянган километрэй зайда гүйлгэхын түлөө мүрысөөндэ эрхим үрэ дүнгүүдые туйлаа.

Локомотив-вагон заhабарилгын, авиационно, Тимлюйн цементын заводуудай, Байгалай леспромхозуудай, Чисаанын, «Октябрьский» совхозуудай, Загарайн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой болон бусад парткомууд ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, ажалшадые хүмүүжүүлхэ талаар ашатай туhатай, зорилго түгэс хүдэлмэри ябуулна. Эдэнэрэй хүдэлмэриин hайн дуршэл бүхы партийна организацинуудай баялиг болохо ёhотой.

Партиин райкомууд ажал хүдэлмэриингөө онол арганууде нарижуулан hайжаруулгада бүри ехэ анхарал хандуулдаг болоо. Энэ талаар КПСС-эй Кабанскын, Улаан-Үдын, Железнодорожно райкомуудай хүдэлмэриин дуршэл анхарал татана. Гол шухала, холын хараатай асуудалнуудые шууд сэхээр шиидхэхэ үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар хэмжээнүүдые хараалхадаа, гол шухала зүйлыень оложо шадаха шадабари, партийна эхин организацинуудай дайшалхы шадабарине дээшэлүүлгэдэ профсоюзай, комсомолой болон ниитын бусад организацинуудай үүргэ дээшэлүүлгэдэ саг үргэлжын анхарал хандуулдаг ушар эдэ райкомуудай хүдэлмэриин шэнжэ шанар болонхой.

Гэхэ зуура үйлэдбэриин хүгжэлтые хүтэлбэрилхэ, партийна-политическэ хүдэлмэри дэлгэрүүлхэ талаар КПСС-эй зарим райкомуудай, партийна эхин организацинуудай ажалда ехэ дутагдалнууд бии. Энэ үгэеэ элидхэлшэ хэдэ хэдэн райкомуудай бодото ажал ябуулгын жэшээгээр гэршэлээ.

Партийна хүдэлмэриин шэнжэ шанарые hайжаруулга, олониитын дунда эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэриие ашаг үрэтэйгөөр ябуулга, кадрнуудые шэлэн олохо, хубаарилан табиха, хүмүүжүүлхэ хэрэгые hайжаруулгатай нягта холбоотой юм.

Үнгэрhэн үеын туршада ажахын бүхы hалбаринуудта хүтэлбэрилхы кадрнуудай дунда hайн, нилээн ехэ хубилалта болоо. Партиин обкомой номенклатурын кадрнуудай 85,5 процентнь дээдэ ба дүүргэгүй дээдэ эрдэмтэй хүнүүд юм. Тэдэнэй дунда арадай ажахын гол шухала hалбаринуудай мэргэжэлтэдэй тоо олошороо.

Тоосоото үеын туршада партиин обком партийна, совет, профсоюзай органуудые, промышленна, хүдөө ажахын үйлэдбэриин шухала hалбаринуудые бэлэдхэлтэй хүдэлмэрилэгшэдөөр бэхижүүлээ. Жэшээлхэдэ, партиин райкомуудай нэгэдэхи секретарьнуудаар 9 хүн, совхозуудай директорнүүдээр, колхозуудай түрүүлэгшэнэрээр 52 мэргэжэлтэд дэбжүүлэгдээ.

Дунда шатын тушаалай кадрнуудай дунда хүдэлмэри ябуулха асуудалда элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Һүүлэй жэлнүүдэй туршада партиин обком, горком, райкомууд эдэ хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ анхарал хандуулна. Юуб гэхэдэ, эдэ кадрнууд — мастернууд, участогууд болон цехүүдэй начальнигууд, колхоз, совхозуудай бригадирнууд, эрхилэгшэнэр — хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай ажалые сэхэ эмхидхэдэг, хүнүүдые ударидажа шадаха тэдэнэй шадабариhаа бүхы коллективэй ажал ябуулгын үрэ дүнгүүд олонхи ушарта дулдыдадаг гээшэ.

Авиационно, локомотив-вагон заhабарилгын заводуудта, Тимлюйн асбоцементнэ зүйлнүүдэй заводто, «Бурятмясопром» нэгэдэлдэ дунда шатын кадрнуудтай ябуулагдадаг хүдэлмэри муу бэшээр эмхидхэгдэнхэй. Эдэ предприятинуудта мастернуудаар, цехүүдэй начальнигуудаар гол түлэб инженернүүд, технигүүд хүдэлнэ, тэдэнэр үйлэдбэриие эмхидхэлгэдэ, хүнүүдые хүмүүжүүлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэнэ.

Колхоз, совхозуудта дунда шатын кадрнуудай дунда ябуулагдадаг хүдэлмэридэ дутуу дунданууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Мүнөө үедэ республикын ажахынуудта комплексно бригадануудай бригадирнуудаар 167 хүн, совхозуудай отделенинүүдые эрхилэгшэдээр 196 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэй дундаhаа оройдоол 110 хүнэйнь хүдөө ажахын тусхай эрдэмтэй юм. 87 хүн оройдоол эхин hургуулитай. Бэшүүрэй, Зэдын, Хяагтын, Хориин болон бусад зарим аймагуудта эдэ кадрнуудые бэлэдхэлгын хэмжээн бүри муу байна. Хүдөөдэ дунда шатын кадрнуудые бэлэдхэхэ талаар партийна организацинууд шухала хэмжээ абаха зэргэтэй.

Партиин обком кадрнуудай hуралсалда ехэ анхарал хандуулна. Обкомой дэргэдэ хүтэлбэрилхы кадрнуудай теоретическэ семинар, hарын курсанууд хүдэлнэ. Гурбан жэлэй туршада эндэ партийна, совет, комсомолой болон газетын 539 хүдэлмэрилэгшэд эрдэмээ дээшэлүүлээ. Партиин обкомой, горкомой, райкомуудай, республикын Верховно Совэдэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй, райгүйсэдкомуудай харюусалгата олон хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи ВПШ-да, Новосибирскын партийна дээдэ hургуулида эрдэмээ дээшэлүүлhэн байна. Эдэ жэлнүүдэй үедэ 135 хүн партийна дээдэ, партийна-совет hургуулинуудые дүүргэээ. Мүнөө партийна hургуулинуудта, Ниитын эрдэмэй академидэ 161 хүн hуралсана.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада партиин райкомуудай олонхинь өөhэдынгөө хүдэлмэрилэгшэдэй hуралсалай холын хараатай түсэб зохёожо, тэрэ түсэбөө дүүргэхын тула оролдоно. Ниитын мэргэжэлэй кадрнуудые бэлэдхэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо. Мэргэжэлтэдэй дунда, илангаяа hургуули hая дүүргэhэн залуу мэргэжэлтэдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hайжараа.

Кадрнуудые шэлэн олохо, хубаарилан табиха, хүмүүжүүлхэ талаар хүдэлмэриин энэ hайн талые дурдаха зуураа, дутуу дунданууд тухай, зарим ушарта энэ шухала хэрэгтэ алдуунуудай гаралан ябадалые хэлэнгүй гаража болохогүй гээд элидхэлшэ хэлэнэ. Тоосоото үеын туршада хүтэлбэриин хэрэгые хангаагүй дээрэhээнь хэдэ хэдэн хүтэлбэрилэгшэд, тэрэ тоодо зарим совхозуудай директорнүүдые, колхозуудай түрүүлэгшэнэрые КПСС-эй обком ажалhаань гаргаха баатай болоо hэн. Эдэ баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, эдэ нүхэдэй хүдэлмэриин хойноhоо партиин обкомой, райкомуудай зүгhөө хиналта hуладаhан, эрилтэ багадаhан байна.

Бүхыдөө манай кадрнууд даалгагдаhан ажалайнгаа түлөө харюусалга ехэтэйгээр хүдэлнэ. Тэдэнэр КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө саашадаашье шадабаритайгаар, оролдосотойгоор тэмсэхэ гэжэ батаар этигэнэбди.

Тоосоото үеын туршада ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй ажал ябуулгые hайжаруулгада, ажахын, соёл культурын байгуулалтын зорилгонуудые бэелүүлгэдэ, ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгэдэ, тэдэнэй үүргэ ба харюусалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партиин обком, горком, райкомууд ехэ анхаралаа хандуулжа байгаа.

Аймагуудай, районуудай Соведүүдэй олон гүйсэдкомууд промышленна, худалдаа наймаанай, ажаhуудалай талаар хангалгын предприятинуудай, коммунальна ажахын хүдэлмэриие, соёл культурын, элүүрые хамгаалгын, гэгээрэлэй эмхи зургаануудые hайнаар хүтэлбэрилдэг болоо.

Зүгөөр зарим аймагуудай, посёлогуудай, сельскэ Соведүүд үгтэhэн эрхээ гүйсэт hайнаар хэрэглэжэ шадангүй, промышленна предприятинуудай, колхоз совхозуудай, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай хүдэлмэриие hулаар хүтэлбэрилнэ.

КПСС-эй обком, горком, райкомууд, республикын Министрнүүдэй Совет нютагай Соведүүдэй үүргэ ба нэрэ хүндые бүри өөдэнь үргэжэ, тэдэнэй эдэбхи үүсхэл саг үргэлжэ дэмжэжэ, хүгжөөжэ, тэдэниие hайн бэлэдхэлтэй кадрнуудаар хангажа байха уялгатай.

Тоосоото үеын туршада арадай хиналтын органуудай хүдэлмэри элитээр эдэбхижээ. Мүнөө тэндэ 30 мянга гаран хүн хүдэлнэ. Арадай хинагшад табан жэлэй түсэбэй даалгабаринуудай дүүргэлтые, үйлэдбэриин нөөсэ арга боломжонуудые ажахын органуудай хэр hайнаар хэрэглэжэ байhые саг үргэлжэ хинадаг, шалгадаг юм, экономикые хүгжөөхэ, арадай ажахыда алмалтын гурим сахиха асуудалнуудаар парти болон правительствын шухала тогтоолнуудай дүүргэлтые шалгана.

Ажахын, соёл культурын байгуулалтын зорилгонуудые дүүргэхэ хэрэгтэ республикын профсоюзай организацинуудай үүргэ ехэ. Тэдэнэй зэргэдэ мүнөө 314 мянганhаа олон хүдэлмэришэд, алба хаагшад нэгэдэнэ. Ажалшадай эгээн олониитэ зониие хабаадуулhан эмхи байhан профсоюзууд үйлэдбэриин коллективүүдэй бүхы талын ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр нүлөөлнэ, социалис мүрысөө эмхидхэнэ.

Юhэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрhэн мүрысөөндэ 280 мянганhаа олон хүн гэхэ гү, али республикын предприятинууд, колхоз, совхозуудай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй 90 процентhээ олониинь хабаадана. Мүрысөөндэ хабаадагшадай хахадhаа олониинь коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргын түлөө тэмсэнэ.

Гэхэ зуура профсоюзай зарим организацинуудай хүдэлмэри hула, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ нүлөө багатай, ажалай болон ниитын журам эбдэгшэдтэ шангаа эрилтэ табидаггүй байна. Энээниие тэмдэглэнгүй гаража болохогүй.

Профсоюзуудай областной Совет областной, аймагуудай комитедүүдые бүри hайнаар хүтэлбэрилдэг болохо, кадрнуудта ехэ эрилтэ табидаг, тэдэнэй хүдэлмэридэхи дутагдал усадхаха уялгатай.

Областной партийна организациин эдэбхитэй туhалагшань республикын комсомол болоно. Тэрэнэй зэргэдэ 105 мянган хүбүүд, басагад нэгэдэнэ. Тэдэнэй хахад шахуунь предприятинуудта, колхоз, совхозуудта, культурын эмхи зургаануудта, хангалгын ажалда хүдэлнэ. Залуушуул партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадана, табан жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлдэ бодото хубитаяа оруулна. Гэбэшье комсомолой организацинуудай ажал ябуулгада, hайн юумэнэй хажуугаар, дутагдалнууд бии. ВЛКСМ-эй зарим райкомууд, комсомолой эхин организацинууд комсомолшуудые үзэл сурталай, политическэ талаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие hулаар ябуулна, залуушуулые эдэбхижүүлхэ талаар ехэ үүсхэл, оролдосо гаргангүй, түсэбтэ табан жэлэй даалгабаринуудые, абаhан социалис уялгануудые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ залуушуулые бүри олоор хабаадуулха шухала.

КПСС-эй обком, горком, райкомууд партийна организацинууд Соведүүдэй, профсоюзай болон комсомолой органууд бүхы эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэриие hайжаруулхын тулада оролдохо ёhотой.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

Үзэл сурталай хүдэлмэри эрхилхэдээ, республикын партийна организацинууд КПСС-эй XXIV съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые ударидалга болгоhон юм.

Партиин XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, партиин бэшэ шухала шухала документнүүдые нэбтэрүүлгэ хадаа республикын партийна организацинуудай политическэ бүхы хүдэлмэриин удха шанар баяжуулhан байна.

Коммунистнуудые үзэл бодолой талаар хатуужуулха хэрэгтэ КПСС-эй обком онсо анхаралаа хандуулжа байгаа. Тоосоото үе соо политическэ hургуули болон теоретическэ семинарнуудай тоо олошороо, эдээндэ hуралсадаг хүнүүдэйнь тоо 4 мянган болоо. 60,5 мянган коммунист, партийна бэшэ эдэбхитэд мүнөө партийна hуралсалда хабаадана. Республикын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй hуралсахын тулада КПСС-эй обкомой дэргэдэ теоретическэ семинар эмхидхэгдэнхэй. партийна, ажахын эдэбхитэдэй hургуулинууд аймагуудта хүдэлнэ.

Теориин, политикын талаар бэлэдхэл hайнтай хүнүүд пропагандистаар хүдэлдэг болонхой. Ниитэ эдэбхитэдэй хүсөөр хүдэлдэг политическэ гэгээрэлэй 54 кабинет республика дотор нэгэдээд, хүдэлжэ байна. Гэбэшье hаа, марксистко-ленинскэ hуралсал эмхидхэхэ хэрэгтэ үшөөл ехэ дутагдалнууд тохёолдоно, hуралсалай шанар КПСС-эй XXIV съездын эрилтэнүүдтэ хүрэнэгүй. Гэр барилгын комбинадта, шэлэй заводто, Бэшүүрэй совхоздо, Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо политическэ hуралсалда хабаадагшад үзэхэ ёhотой номуудаа гүн гүнзэгыгөөр шудалнагүй, конспект табинагүй, занятинуудтаа бэлдэнгүйгөөр ерэнэ. КПСС-эй Улаан-Үдын горком, Бэшүүрэй, Баргажанай райкомууд политическэ hургуулинууд болон семинарнуудай хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр хинана, шалгана. Хяагтын, Хурамхаанай, Загарайн аймагуудта партийна, ажахын эдэбхитэдэй hургуулинуудай занятинууд ходо таhалдана, программаяа дүүргэжэ шаданагүй.

Партиин обкомой пропаганда ба агитациин таhаг, партиин горком, райкомууд коммунистнуудай политическэ hуралсалдахи дутагдалнуудые эрид шууд усадхаха ёhотой.

Комсомолшууд болон залуушуулай политическэ hуралсалда партийна организацинууд зохихо анхаралаа хандуулнагүй. Комсомолшуудай политическэ кружогуудай тоо олошорно, тэндэ hуралсагшад жэл бүри олон болоно. Гэбэшье Железнодорожно, Яруунын, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин аймагуудта илангаяа олон хүбүүд, басагад комсомолой политическэ hуралсалда хабааданагүй. Эдэ ехэ дутагдалые дары сагтань зайсуулха хэрэгтэй. Комсомолшууд болон залуушуулай политическэ hуралсал эмхидхэхэ хэрэгтэнь комсомолой организацинуудта партийна организацинууд үдэр бүриин туhаламжа үзүүлхэ ёhотой.

«Ажалшадай экономическа hуралсал hайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлэн, партийна, профсоюзай организацинууд, министерствэнүүд болон захиргаанай зургаанууд кадрнуудай экономическа эрдэм дээшэлүүлхэ хэрэгтэ hаналаа ехээр табидаг болоо.

Мүнөө республика дотор экономическа 1700 гаран hургуули болон коммунис ажалай hургуулинууд хүдэлжэ байна. 44 мянга шахуу хүдэлмэришэд, колхознигууд болон мэргэжэлтэд эдэ hургуулинуудта hуралсана. Приоор, судна бүтээлгын заводуудтахи, мебель, модо болбосоруулгын комбинадтахи болон бусад предприятинуудай экономическа hургуулинуудта hуралсагшадай анхарал үйлэдбэриин аша үрэ дээшэлүүлхэ, ажалые эрдэм ухаанай үндэhөөр эмхидхэхэ, үйлэдбэриин нөөсэнүүдые хэрэглэхэ асуудалнуудта ехэ анхаралаа табидаг болоhон байна. Парти, совет арадта КПСС-эй ЦК-гай хандаhан Хандалга соо эгээл эдэ шухала асуудалнуудта тон ехэ анхарал хандуулагдаhан байна. Энэ ушар хадаа ажал хэрэгтээ үндэр мэдэрэлтэйгээр хандахаар хүн зониие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ туhа нэмэри болохо байhа бшуу. Гэбэшье кадрнуудай экономическа hуралсалда хаа хаанагүй ёhото анхарал хандуулагдана гэхын аргагүй. Эдеэ хоолой, загаhанай промышленностиин предприятинуудта, автомобильна транспортдо, зарим колхоз болон совхозуудта экономическа hургуулинуудай занятинууд ёhын тэдысэ үнгэргэгдэнэ, предприятинуудай, ажахынуудай бодото зорилгонуудтай теориин асуудалнууд холбогдоногүй.

Партийна организацинуудай ажал ябуулгада ниитэ-ойлгууламжын хүдэлмэри ёhотой ехэ hуури эзэлнэ. 1300 агитколлектив, политинформаторнуудай 900 бүлэг мүнөө үедэ республика дотор хүдэлжэ байна. Мянга гаран хүн КПСС-эй обкомой, райкомуудай лекторнүүд болон элидхэлшэдээр хүдэлнэ. Партида, совет арадта КПСС-эй ЦК-гай хандаhан Хандалгые, промышленностиин, барилгын, транспортын болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй 1974 ондо бүхэсоюзна мүрысөө эмхидхэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолнуудые олониитын дунда нэбтэрүүлхын тулада эдэбхитэй хүдэлмэри эдэ үдэрнүүдтэ ябуулагдажа байна.

Арадай 80 гаран университет, 200 шахуу лектори мүнөө республика дотор хүдэлнэ.

«Череповецкэ металлургическа заводой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые, коллективэй гэшүүдые үзэл сурталай талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хабаадуулха тухай», ажалай коллективэй үйлэдбэриин болон ниитэ-политическэ эдэбхи дээшэлүүлхэ талаар Минскэ тракторна заводой партийна организациин хүдэлмэри тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолнуудые бэелүүлэн, КПСС-эй обком хүтэлбэрилэгшэдые, мэргэжэлтэдые, үйлэдбэриин түрүүшүүлые ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ үргэнөөр хабаадуулха талаар хэмжээ ябуулгануудые зохёоhон байгаа. Партиин обкомой бюро энэ асуудалаар хэдэ хэдэн партийна комитедүүдэй тоосоонуудые шагнаhан байна. Эдэ бүгэдэ хэмжээнүүд яhала hайн үрэ дүн харуулаа.

Жэшээнь, Улаан-Үдын авиационно заводто 350 гаран инженер, техник лектораар, элидхэлшээр, политинформатораар хүдэлнэ. Олон мастер болон бригадирнууд агитаторай уялгануудые дүүргэнэ. Партийна комитет, цехүүдэй партийна организацинууд эдэнэрэй хүдэлмэри шадамараар ударидана, эдэнэртэй семинарнуудые, зүблөөнүүдые үнгэргэнэ. Цехүүдтэ, хамтын байрануудта болон агитационно талмайнуудта эдэнэрэй гарадаг тусхай үдэрнүүд тогтоогдонхой. Эдэ бүгэдэ хадаа коллектив дотор ажалай hайн эрхэ байдал байгуулна, ажалай дэбжэлтэ үүсхэнэ.

Мүн нарин сэмбын фабрикада, «Теплоприбор», «Электромашина» заводуудта, Тимлюйн заводто болон бусад коллективүүдтэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ажал хэрэгтэнь hайн нүлөө үзүүлнэ, ажалдань түлхисэ болоно.

Хүдөө нютагуудта политическэ, ойлгууламжын хүдэлмэри элитээр hайжаранхай. Яруунын, Захааминай, Сэлэнгын, Түнхэнэй болон бусад аймагуудта малшадые культурын, ажаhуудалай талаар үргэлжэдэнь хангадаг гурим бии болонхой. Лектор болон политинформатортай сугтаа агитбригада, кинопередвижкэ, библиотекэ гэдэгүүд малшадта хамтаараа ошожо хангадаг байна. Гэбэшье хүмүүжүүлгын болон политическэ хүдэлмэридөө тусхай гурим бии болгоогүй партийна организацинуудшье бии гэжэ олон баримта гэршэлжэ үгэнэ.

Жэшээнь, Хяагтын аймагай Хүдэриин совхозой (парткомойнь секретарь нүхэр Ануфриев) зарим фермэнүүдтэ, хонишодой бригадануудта малай үбэлжэлгын эхилхэhээ хойшо нэгэшье лекци, хөөрэлдөөн хэгдээгүй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ совхозой мэргэжэлтэд хабаадуулагданагүй.

Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Бэшүүрэй аймагуудай партийна организацинуудта ниитэ-политическэ хүдэлмэри эмхидхэхэ хэрэгтэ олон дутагдал бии байhаар.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэхи эдэ ехэ дутагдалнуудые зайсуулха гээшэ партиин обкомой, райкомуудай, партийна эхин организацинуудай шухала зорилго мүн.

Арад зоной дунда лекционно хүдэлмэри үргэдхэхэ хэрэгтэ партийна организацинууд тоосоото үе соо ехэ hаналаа табиhан байна. КПСС-эй обкомой болон райкомуудай лекторнүүдэй, «Знание» бүлгэмэй эдэбхитэдэй уншаhан лекцинүүд жэлhээ жэлдэ олошоржо байдаг. Гансахан 1973 ондо 100 мянга гаран лекци уншагдаhан байна. Гэбэшье лекцинүүдэй удха шанар мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэнэгүй. Мүнөө үеын үйлэ хэрэгүүдтэ гүн гүнзэгы тобшолол хэхын орондо зарим лекторнүүд уншаhан лекци соогоо үни хада эли болоhон баримтануудые дахин дабтадаг байна.

Бэлэдхэл hайнтай олон лекторнүүд энэ шухала хүдэлмэридэ хабаадуулагданагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда 600 эрдэмтэд хүдэлдэг гэжэ дээрэ хэлээ hэмди. Тэдэ 70-аад эрдэмтэдынь ажалшадай дунда лекци, элидхэл хэдэг байба.

Зарим министрнүүд болон управленинүүдэй начальнигууд лекцинүүдые мүртэй уншадаггүй. Эдэ дутагдалнуудые усадхаха шухала, лекционно хүдэлмэриин шанарые hайжаруулха хэрэгтэй.

Ажалшадые интернациональна үзэлөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ областной партийна организаци хододоо анхаралаа табидаг, мүнөөшье табижа байна. СССР-эй 50 жэлэй ойдо, мүн Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо бэлэдхэхэ, эдэниие үнгэргэхэ үедэ энэ хүдэлмэри илангаяа үргэн дэлисэтэйгээр, гүн гүнзэгыгөөр ябуулагдаhан байна. Манай ороной арадуудай хани барисаа болон харилсан ажаллалгын, совет патриотизмын үзэлые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри бүхы ниитэ-политическэ хүдэлмэриин, соёлой эмхи зургаануудай, зохёохы ажалай организацинуудай ажал ябуулгада тон шухала hуури эзэлнэ.

Мао-Цзэ-дунай бүлэгэй Хитадтаа эрхилдэг дээрэлхүү шовинис хараа шугамые, маоистнуудай советдэ эсэргүү, дэлхэйн оршондо эб ее таhалха, урбаhан ажал ябуулгануудыень элирүүлхэ талаар партийна организацинууд ойлгууламжын, пропагандистска ехэ хүдэлмэри ябуулаа, мүнөөшье ябуулжа байна.

Ажалдаа үндэр мэдэрэлтэйгээр хандахаар, табан жэлэй даалгабаринуудые дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр оролсохоор хүмүүжүүлхэ шухала зэбсэг гэхэдэ, социалис мүрысөөн болоно. Мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэй холбоотой асуудалнууд КПСС-эй обкомой болон райкомуудай пленумууд дээрэ, заседанинууд дээрэ, партийна эхин организацинуудта ходо зүбшэгдэдэг байба. Уялгануудые зүбшэн хэлсэхэдээ, тон тодорхой зорилгонууд табигдадаг гэхэ гү, али үйлэдбэриин нөөсэнүүдые хараадаа абтадаг гуримтай. Социалис мүрысөөнэй дүримүүд hайса бодомжологдоhон, тодорхой, ажалай урилдаанда хүн зоной олоороо хабаадахаар зохёогдодог байна. Мүрысөөндэ илагшадые моральна болон материальна талаарнь урмашуулха хэмжээнүүд тон олон ондоо байдаг юм.

Гэхэтэй хамта социалис мүрысөөе хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ үшөөл олон дутагдалнууд тохёолдоно. Энэ тон шухала хэрэгтэ үзэгдэдэг ёhын тэдысээр хандаха ябадалые эсэслэн усадхажа, коллективүүдэй дүй дуршэлэй үндэhөөр социалис мүрысөөе эмхидхэхэ хэрэг нарижуулха шухала.

Тоосоото үе соо соёлой эмхи зургаанууд олошороо, тэдэнэй материальна бааза hайжараа. 47 соёлой байшан, клубууд болон кинотеатрнууд, үргэн экрантайгаар 177 киноустановко баригдаа. библиотекэнүүдэй ном 500 мянган томоор олошороо. Республика дотор клубай 642 эмхи зургаан, 1200 библиотекэ, 952 киноустановко хүдэлнэ.

СССР-эй 50 жэлэй ойдо, республикынгаа 50 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үедэ соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэриин удха hайжараа, баян, hонирхолтой болоо. Эдэ ойнуудта зорюулагдаhан арадай искусствын hайндэрнүүдтэ 40 мянга гаран хүн хабадаа hэн. 1973 оной март hарада Эрхүүдэ болоhон зональна харалгада уран hайханай самодеятельностьдэ хабаадагшад Буряад ороной арадай уран бэлиг харуулhан байна. 164 хүн эндэ лауреат боложо гараа, Кремлиин съездүүдэй ордоной ендэр дээрэ болоhон бүхэроссин харалгын эсэсэй концертдэ 36 хүнүүднай хабаадаhан байна.

Гэбэшье соёлой олон эмхи зургаануудай хүдэлмэриин хэмжээн мүнөөнэй эрилтэнүүдтэ хүрэнэгүй. Колхозууд болон совхозуудай түбэй hууринуудhаа холуур ажаhуудаг малшадай эрилтэнүүдые культурын талаhаа хангаха хэрэг үшөөл муу байhан зандаа. Хэжэнгын, Хурамхаанай, Прибайкалиин аймагуудай зарим клубууд ниитэ-политическэ хүдэлмэриин гуламта боложо шадаагүй, ажалшадай сүлөөтэй сагаа хүмүүнээр үнгэргэхэ газар боложо шадаагүй.

Хүдөө нютагуудта киносэтынүүдэй хүдэлмэри ажалшадай улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые ханганагүй. Совет киноискусствын эрхим эрхим зохёолнуудые нэбтэрүүлхэ хэрэг муугаар ябуулагдана. Соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ партиин райкомуудай, аймагай гүйсэдкомуудай зүгhөө ехэ анхарал табяагүй дээрэhээ иимэ дутагдалнууд тохёолдоно гээшэ. Соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэри, хүн зониие киногоор хангаха хэрэгые эрид hайжаруулха саг ерээ.

Тоосоото үе соо литература ба искусство саашадаа хүгжэhэн байна. 1973 ондо Москвада, Свердловско областьдо Буряад ороной литература болон искусствын туйлалтануудые харуулhан ушар хадаа республикын культурна ажабайдалдахи тон шухала үйлэ хэрэг болоhон байна. Энэ харалгада хабаадаhан оперо ба баледэй театрай, «Байгал» ансамблиин коллективүүд, зохёохы ажалтанай союзууд, самодеятельнэ артистнууд шүүмжэлэгшэд болон хараг шадай зүгhөө үндэр сэгнэлтэ абаhан байна. Эдэнэр Совет Буряадай түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалис культурын hалбаран ургаhые харуулаа бшуу. Республикын уран зохёолшодой олон зохёолнууд олониитын зүгhөө hайшаалда хүртэhэн байна.

Буряадай хүгжэм hайн зохёолнуудаар баяжаба. Энэ үе соо «Байгалай саанахи республика» гэжэ фильмдэ Б. Ямпиловай бэшэhэн хүгжэм, «Газарай хүбүүн» гэжэ Ж. Батуевай балет, симфоническа поэмэнүүд болон манай бэшэшье композиторнуудай дуунууд гэхэ мэтын hонин hонин зохёолнууд энэ үе соо байгуулагдаа.

Шэнэ бүтээлнүүд, графикын, скульптурын зохёолнууд, бэшэ бэшэ бүтээлнүүдые уран зураашад болон скульпторнууд бүтээhэн байна. Театрнуудай коллективүүд репертуараа нилээдгүй шэнэлээ, hайжаруулаа. Ородой болон хариин гүрэнэй классигуудай, совет авторнуудай, нютагай драматургнуудай 64 зохёолые эдэнэр табиhан байна. Республикын хүн зониие концертээр хангаха хэрэг hүүлэй жэлнүүдтэ hайжараа.

Хэды иимэшье hаа, творческо организацинуудай ажал ябуулгада ехэ дутагдалнууд бии байhаар. Республикын зохёолшод, уран зураашад, композиторнууд мүнөө үеын темэдэ hаналаа үшөөл багаар табина, хүдэлмэришэн анги, колхозой таряашад тухай зохёолнуудые үсөөнөөр бүтэ[…] Удхынгаа талаар яhа[…] hайнууд зүжэгүүдэй хажу[…]гаар театрнуудта үшө[…] муушаг зохёолнууд табиг[…]на.

Творческо организаци[…]дай хүдэлмэридэхи о[…] дутагдалнууд юун дээр[…] болоноб гэхэдэ, литерату[…] уран hайханай шүүмж[…]лэн хангалтагүйгөөр та[…] даhанhаа болоно.

КПСС-эй XXIV съезд[…] шиидхэбэринүүдые, па[…] ба правительствын б[…] бэшэ шухала документ[…]дые нэбтэрүүлхэ тал[…] республикын хэблэл, те[…]видени болон радиогой […]митет яhала ехэ хүдэлм[…] ябуулhан байна. Социал[…] мүрысөөнэй асуудалнууд[…] тэрэнэй түрүүшүүлые […]ла hайнаар харуул[…] болоо. Арадуудай хани […]рисаанай, пролетарска […]тернационализмын ү[…] сурталай план манда[…] тухай темэнүүд үргэн[…] харуулагдадаг болоо.

Гэбэшье «Правда Бу[…]тии», «Буряад үнэн» газ[…]тэнүүд, телевидени бол[…] радиогой комитет, район[…] газетэнүүд республик[…] экономико болон культу[…] хүгжөөлгын олон асууда[…]нуудые үшөөл гүн гүнзэ[…]гөөр харуулжа шаданагү[…] Предприятинуудта эрд[…] техникын дэбжэлтэ хурд[…]хаха асуудал илангаяа му[…]гаар харуулагдана, зари[…] предприятинууд, ажахыну[…] болон бүхэли hалбарину[…]дай гээгдэлэй шалтагаану[…]дые элирүүлhэн тобшол[…] хэгдэнэгүй.

Номой хэблэл жэл бү[…] миллион гаран хэhэг тира[…]тай 140—150 ондоо но[…] болон брошюрануудые х[…]лэжэ гаргадаг байна. В. […] Ленинэй хэдэ хэдэн зохёо[…]нууд буряад хэлэн дээ[…] оршуулагдажа хэблэгдэ[…]

Яhалашье hайн хүдэл[…]ри ябуулхынгаа хажууга[…] номой хэблэл хэблэгдэ[…] зохёолнуудые тон hайнаа[…] эрилтэ ехэтэйгээр шэлэ[…] абанагүй, авторнуудта[…] үшөөл муугаар хүдэл[…] Зарим номуудай гоёол[…] болон барлалга үшөөл му[…] байhаар.

Иимэ болоhонhоо хойш[…] областной партийна орга[…]зациин үзэл сурталай х[…]дэлмэридэ hайн үрэ дүнгү[…]дэйнь хажуугаар мүн е[…] дутагдалнууд бии байна г[…]жэ хэлэлтэй.

Партиин обком, горк[…] болон райкомууд КПСС-[…] XXIV съездын шиидхэб[…]ринүүдэй эрилтын ёhо[…] үзэл сурталай бүхы хүдэ[…]мэриин удхыень, хэмжээ[…] улам саашадань hайжару[…]ха ёhотой.

Партиин обкомой, М[…]нистрнүүдэй Соведэй, пар[…]тийна, гүрэнэй болон аж[…]хын органуудай хүдэлм[…]риин онол аргые КПСС-[…] ЦК-гай декабриин (197[…] оной) Пленумэй заабари[…] ёhоор нарижуулан hайж[…]руулха зорилгонууд тухай[…] нүхэр Модогоев элидхэлэй[…]гээ эсэстэ тогтон хэлэбэ.

Эмхидхэлэй болон пол[…]тическэ хүдэлмэриин ехэ д[…] дуршэлөөр баяжанхай, үз[…] сурталай талаар урганхай[…] эмхидхэлэй талаар парти[…] ленинскэ Центральна К[…]митедые тойрожо нягта[…]жагсанхай манай област[…] партийна организаци XXV[…] партийна конференци[…] ерэбэ, — гээд элидхэ[…] эсэстээ хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай дека[…]риин (1973 оной) Пленум[…] дүнгүүдые зүбшэн хэлсэ[…] зуураа манай област[…] партийна организациин к[…]мунистнууд партиин Це[…]ральна Комитедэй гад[…]дыншье, мүн дотоодын[…] политикын талаар аж[…] ябуулгыень халуунаар, […]гэн дуугаар дэмжээ.

Бүхы совет хүнүүдт[…] адли манай республик[…] бүхы ажалшад эдэ үд[…]нүүдтэ КПСС-эй ЦК-гай Ге[…]неральна секретарь нүх[…] Л. И. Брежневэй алба[…] хэрэгээр Куба ошоод бай[…]дань ехэтэ hонирхон а[…]лажа байгаа, арадуудай хо[…]рондохи эб найрамдал, ха[…] барисаае бэхижүүлхын т[…]лөө, арадуудай эрхэ сүл[…] болон бэеэ даанхай бай[…]лые хамгаалхын түлөө п[…]тиин Центральна Комит[…]дэй, тэрэнэй Политбюрог[…] нүхэр Л. И. Брежневэй […]шэгүйгөөр оролдожо т[…] сэжэ байhыень Кубада о[…]hон ушарынь эли тодо[…] харуулна гэжэ сэгнэжэ б[…]гаа.

КПСС-эй XXIV съезд[…] түүхэтэ шиидхэбэринүүд[…] бүримүhэн бэелүүлхын т[…]лада Буряад ороной ко[…]мунистнууд болон бүх[…] ажалшад хүсэ шадалаа га[…]нангүй тэмсэхэ юм.

Шэнэ табан жэлэй то[…] хойлхы дүрбэдэхи жэл[…] түгэсхэхы табадахи жэл[…] манай областной парти[…] организациин үмнэ таби[…]даhан ехэшье, харюусал[…]тайшье зорилгонууд амжа[…]татайгаар бэелүүлэгдэхэ г[…]жэ батаар найдажа бай[…]наа мэдүүлээд, элидхэл[…] элидхэлээ дүүргэбэ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1974 оной февралиин 9. □ 4-дэхи хуудаhан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР ⊡ Н-04851. Заказ № 004[…]